

Kvartalsrapport

KLP KONSERN
1. KVARTAL 2018

Innhold

KLP KONSERN

RAPPORT FØRSTE KVARTAL 2018	4
RESULTAT	9
BALANSE	10
EGENKAPITALOPPSTILLING	11
KONTANTSTRØMOPPSTILLING	13
NOTER TIL REGNSKAPET	14
— Note 1 Regnskapsprinsipper og -estimer	14
— Note 2 Segmentinformasjon	15
— Note 3 Premieinntekter for egen regning	19
— Note 4 Andre inntekter	19
— Note 5 Rentekostnad og verdiendring ansvarlige lån og fondsobligasjonslån	19
— Note 6 Driftskostnader	20
— Note 7 Andre kostnader	20
— Note 8 Investerings eiendom	20
— Note 9 Virkelig verdi av finansielle eiendeler og forpliktelser	21
— Note 10 Innlån	26
— Note 11 Virkelig verdi hierarki	28
— Note 12 Likviditetsrisiko	33
— Note 13 Renterisiko	35
— Note 14 Kreditrisiko	38
— Note 15 Forsikringsmessige avsetninger i livsforsikring	42
— Note 16 Annen kortsiktig gjeld	42
— Note 17 Kapitalkrav	43
— Note 18 Presentasjon av eiendeler og gjeld som er gjenstand for netto oppgjør	44
— Nøkkeltall - akkumulert	46

Innhold

BÆREKRAFTSREGNSKAP

KLPS BÆREKRAFTSREGNSKAP	50
NOTER TIL BÆREKRAFTSREGNSKAPET	52

KOMMUNAL LANDSPENSJONSKASSE

KVARTALSREGNSKAP	56
RESULTATREGNSKAP	57
BALANSE	58
EGENKAPITALOPPSTILLING	60
KONTANTSTRØMOPPSTILLING	61
NOTER TIL REGNSKAPET	62
— Note 1 Regnskapsprinsipper og -estimer	62
— Note 2 Verdiendring eiendomsinvesteringer	63
— Note 3 Premieinntekter for egen regning	63
— Note 4 Erstatninger	63
— Note 5 Forsikringsrelaterte driftskostnader	63
— Note 6 Virkelig verdi av finansielle eiendeler og forpliktelser	64
— Note 7 Virkelig verdi hierarki	70
— Note 8 Presentasjon av eiendeler og gjeld som er gjenstand for netto oppgjør	78
— Note 9 Forpliktelser	80
— Note 10 Kapitalkrav	81

Rapport første kvartal 2018

LAV AVKASTNING FØRSTE KVARTAL 2018

- Selskapet leverer et godt bokført resultat og har god soliditet
- Høyere renter og negativ utvikling i aksjer har redusert kursreserver med 7,6 milliarder kroner
- Investeringer i eiendom og anleggsobligasjoner bidro positivt til resultatet i KLP

KLP – ET KUNDEIET KONSERN

KLP-konsernet består av følgende selskaper: Kommunal Landspensjonskasse (KLP) og datterselskapene KLP Banken, KLP Skadeforsikring, KLP Kapitalforvaltning, KLP Bedriftspensjon, KLP Forsikringservice og KLP Eiendom.

Konsernet hadde ved utgangen av første kvartal en forvaltningskapital på 650 milliarder kroner, en reduksjon på 3 milliarder kroner i kvartalet.

Konsernets totalresultat er på 608 millioner kroner (371)¹ i første kvartal.

Kommunal Landspensjonskasse gjensidig forsikringsselskap

Pensjonsordninger innenfor offentlig sektor tilbys og administreres av konsernets morselskap Kommunal Landspensjonskasse (KLP). Av KLPs forvaltningskapital på 535,7 milliarder kroner er 487,7 knyttet til forsikringsforpliktelse i offentlig tjenestepensjon.

RESULTAT FØRSTE KVARTAL 2018

Avkastningsresultat

KLP har oppnådd et avkastningsresultat, avkastning ut over det selskapet har garantert til sine kunder, på 2 931 millioner kroner (139) i første kvartal. Verdijustert avkastning på kollektivporteføljen ble minus 0,4 prosent og bokført avkastning ble 1,2 prosent.

Risikoresultat

Risikoresultatet var godt i første kvartal. Risikohendelsene i bestanden er innenfor forventninger gjennom året og resultatet utgjør 193 millioner kroner. Det legges opp til at halvparten av risikoresultatet avsettes til risikoutjevningfond, og halvparten tilbakeføres til kundenes premiefond.

Administrasjonsresultat

Selskapets administrasjonsresultat viser et overskudd på 29 millioner kroner (32) i første kvartal. Forsikringsrelaterte driftskostnader utgjør 256 millioner kroner (249).

Samlet resultat

Samlet overskudd til selskapet ble 654 millioner kroner (398) i første kvartal. Kunderesultat ble 2 976 millioner kroner (160).

MILLIONER KRONER	Kunder	Selskap	Sum
Avkastningsresultat	2 879	52	2 931
Risikoresultat	97	97	193
Rentegarantipremie		187	187
Administrasjonsresultat		29	29
Netto inntekter fra investeringer i selskapsporteføljen og andre inntekter/kostnader i ikke-teknisk regnskap		448	448
Skatt		-157	-157
Resultat etter 1. kvartal 2018	2 976	654	3 630
Resultat etter 1. kvartal 2017	160	398	559

Finansiell soliditet og kapitalforhold

Forvaltningskapitalen i KLP har vokst med 0,9 milliarder kroner i løpet av første kvartal og utgjør 535,7 milliarder kroner. Premiereserven økte i samme periode med 3,4 milliarder kroner til 407,3 milliarder kroner.

Kursreguleringsfondet har falt med 7,6 milliarder kroner til 34,7 milliarder kroner.

Finanstilsynet har godkjent at KLPs vedtektsfestede etterinnkallingsrett kan regnes med som supplerende kapital under Solvens II med et beløp tilsvarende 2,5 prosent av premiereserven. Dette utgjør 10,2 milliarder kroner ved utgangen av første kvartal.

Uten bruk av overgangsregler er selskapets solvenskapitaldekning på 255 prosent. Ved å hensynta overgangsordningen for tekniske avsetninger blir kapitaldekningen 319 prosent. KLP har et mål om at kapitaldekningen skal ligge over 150 prosent uten bruk av overgangsregler. Soliditetsberegningene ligger godt over dette målet og understreker selskapets sterke soliditet.

¹ Tall i parentes angir verdi for tilsvarende periode i 2017

Nøkkeltall

PROSENT	1. kvartal 2018	1. kvartal 2017	Året 2017
Bokført avkastning *	1,2	0,7	3,9
Verdijustert avkastning *	-0,4	1,7	6,7
Verdijustert inkl. merverdier i hold-til-forfall og utlån *	-1,0	1,9	6,7
Kapitaldekning Solvens II	255	214	242
Kapitaldekning Solvens II med overgangsregler	319	311	352

* Avkastningstallene gjelder kollektivporteføljen

Premieinntekter

Premieinntektene eksklusive mottatt premiereserve ved tilflytting utgjør 6,3 milliarder kroner (6,3) i første kvartal.

Erstatninger

Utbetalte pensjoner og andre erstatninger, eksklusive avgitt premiereserve ved fraflytting, er økt med 11,6 prosent siste år og utgjorde 4,8 milliarder kroner (4,3) etter første kvartal.

FORVALTNING AV KOLLEKTIVPORTEFØLJEN

Eiendelene i kollektivporteføljen utgjorde 495,1 milliarder kroner (469,4) og var investert som vist nedenfor:

EIEDELER	1. kvartal 2018		1. kvartal 2017	
	Andel	Avkastning	Andel	Avkastning
Alle tall i prosent				
Aksjer	22,0 %	-3,5 %	21,2 %	4,4 %
Omløpsobligasjoner	19,0 %	-1,2 %	19,8 %	0,8 %
Anleggs-/HTF-obligasjoner	27,9 %	0,9 %	26,9 %	1,0 %
Utlån	11,5 %	0,5 %	11,5 %	0,6 %
Eiendom	12,3 %	1,0 %	12,4 %	1,0 %
Andre finansielle eiendeler	7,3 %	0,3 %	8,2 %	0,5 %

Aksjer

Samlet eksponering i aksjer og alternative investeringer, inkludert aksjederivater, var 22,0 prosent ved utgangen av første kvartal. Samlet avkastning for aksjer og alternative investeringer var minus 3,5 prosent i kvartalet. Globale aksjer fikk en avkastning på minus 4,1 prosent, mens norske aksjer hadde en avkastning på minus 2,6 prosent.

KLPs portefølje av norske aksjer hadde en mindreavkastning på 1,0 prosentpoeng i første kvartal, mens KLPs globale aksjeforfølje hadde 0,4 prosentpoeng lavere avkastning enn referanseindeksen i kvartalet.

Omløpsobligasjoner og pengemarked

Omløpsobligasjoner utgjorde 19,0 prosent, mens pengemarkedsinstrumenter utgjorde 7,3 prosent av eiendelene i kollektivporteføljen per 31.03. Både norske og globale statsrenter steg gjennom første kvartal. KLPs globale statsobligasjons-indeks oppnådde en valutasikret avkastning på minus 0,3 prosent i første kvartal, mens den norske statsobligasjonsindeksen fikk en avkastning på minus 0,7 prosent. De globale kredittspredene steg noe gjennom kvartalet, og KLPs globale kredittobligasjonsindeks fikk en valutasikret avkastning på minus 1,7 prosent i kvartalet.

Samlet for omløpsobligasjoner oppnådde KLP en avkastning på minus 1,2 prosent i kvartalet, mens pengemarkedsavkastningen var 0,3 prosent.

Obligasjoner som holdes til forfall

Investering i obligasjoner som holdes til forfall utgjorde 27,9 prosent av kollektivporteføljen ved kvartalsslutt. Ikke regnskapsførte merverdier i kollektivporteføljen var 6,8 milliarder kroner per 31.03. Porteføljen er godt diversifisert, og består av papirer utstedt av solide selskaper. Avkastningen målt til amortisert kost var 0,9 prosent i første kvartal.

Eiendom

Eiendomsinvesteringer, inkludert norske og internasjonale eiendomsfond, utgjorde 12,3 prosent av kollektivporteføljen. Eiendomsverdiene i kollektivporteføljen er skrevet ned med 818 millioner kroner i første kvartal. Inkluderes effekten av valutasikring på utenlandske eiendommer, utgjør verdiendringen en nedskrivning på 24 millioner kroner. Kollektivporteføljens eiendomsinvesteringer oppnådde en avkastning på 1,0 prosent i første kvartal.

Utlån

Utlån i kollektivporteføljen utgjør 57,2 milliarder kroner. Dette er fordelt med 54,0 milliarder kroner i utlån til kommuner og deres virksomheter, og 3,2 milliarder kroner i pantsikrede boliglån. Utlånsporteføljen er kjennetegnet av høy kvalitet, uten tap på kommunelån og meget beskjedne avsetninger til tap på boliglån. Ikke-regnskapsførte merverdier i utlånsporteføljen (fastrentelån) utgjorde 355 millioner kroner ved utløpet av kvartalet. Avkastning for kvartalet utgjør 0,5 prosent.

Avkastning på selskapsporteføljen

Selskapsporteføljen omfatter plassering av egenkapital og ansvarlige lån/ fondsobligasjoner.

Selskapsporteføljen forvaltes med en langsiktig investeringshorisont med lav risiko og med en målsetting om stabil avkastning. Investeringene i selskapsporteføljen oppnådde en avkastning på 1,6 prosent i første kvartal.

Markedsforhold pensjon

KLP har en stabil underliggende vekst i premiereserven. Den pågående kommune- og regionreformen kan ha påvirkning på KLPs kundemasse. Effekten antas å være moderat.

3. mars 2018 ble det inngått en avtale mellom Arbeids- og sosialdepartementet, LO, Unio, YS, Akademikerne, KS og Spekter om tjenestepensjon for ansatte i offentlig sektor. Organisasjonene skal gi endelig tilbakemelding om de fortsatt stiller seg bak avtalen innen 1. juli 2018. Pensjonsavtalen innebærer at det skal innføres en ny pensjonsordning for offentlig ansatte fra 1. januar 2020.

I bedriftssegmentet erfares fortsatt økt interesse for overgang til innskuddspensjonsordning. KLP har lyktes å vinne en del av kundene som velger denne ordningen. KLP er Norges ledende leverandør av pensjon til offentlige sektor.

DATTERSELSKAPENES FORRETNINGSOMRÅDER

Privat tjenestepensjon

Konsernets salg og betjening av privat tjenestepensjon skjer i datterselskapet KLP Bedriftspensjon AS.

Selskapet har 5,0 milliarder kroner i forvaltningskapital per 31.03. Dette er en økning på 167 millioner kroner siden årsskiftet. Økningen er i hovedsak knyttet til tilflytting av pensjonskapitalbevis og vekst i selskapets innskuddspensjonsportefølje, som nå utgjør 2,8 milliarder kroner. 93 nye bedriftskunder har etablert pensjonsavtale så langt i 2018, og det er mottatt pensjonskapital fra andre livsforsikringselskaper på over 1 100 pensjonskapitalbevis.

KLP Bedriftspensjon AS oppnådde en bokført avkastning på kollektivporteføljen på 1,35 prosent og en verdijustert avkastning på 0,36 prosent. Kundene med innskuddspensjon oppnådde en gjennomsnittlig avkastning på minus 2,55 prosent samme periode.

KLP Bedriftspensjon AS oppnådde et avkastningsresultat på 11,5 millioner kroner i første kvartal. Kursreguleringsfondet var per 31.03 på 14,8 millioner, ned fra 31,0 millioner kroner per 31.12.2017, noe som i hovedsak skyldes fall i aksjemarkedene. Foretaket oppnådde et totalresultat på minus 8,5 millioner kroner i første kvartal.

Avkastning kundemidler

KOLLEKTIVPORTEFØLJEN	1. kvartal 2018	1. kvartal 2017	Året 2017
Kollektivporteføljen			
Bokført avkastning	1,4 %	0,6 %	8,3 %
Verdijustert avkastning	0,4 %	1,2 %	5,6 %
Innskuddspensjon med investeringsvalg	-2,6 %	2,6 %	11,9 %
Profil KLP90	-2,7 %	3,5 %	17,1 %
Profil KLP70	-2,3 %	2,9 %	14,0 %
Profil KLP50	-2,1 %	2,5 %	11,0 %
Profil KLP30	-1,6 %	1,8 %	7,8 %
Profil KLPPM	0,3 %	0,5 %	1,8 %
KLP Optimal Livsfase	-4,2 % ¹	5,0 %	17,4 %
KLP Framtid	-4,2 %		
KLP Lang Horisont	-2,7 %		
KLP Kort Horisont	-1,1 %		
KLP Nåtid	-0,4 %		

¹ Avkastning for profil med 100 % aksjer

Fra 2018 har selskapet gjort tilgjengelig fire nye spareprofiler for kunder med innskuddspensjon. Disse spareprofilene er uten aldersnedtrapping.

Skadeforsikring

Første kvartal viser et driftsresultat før skatt på minus 12,5 millioner kroner (49,6). Hovedårsaken til det svake resultatet er negativ finansavkastning, med minus 0,2 prosent per 31.03.

Selskapet har som følge av anbudsavgjørelser i desember 2017 hatt en premieavgang ved inngangen av året. Videre erfarer selskapet generelt fortsatt fallende prisnivå ved nysalg og ved fornyelse av eksisterende kontrakter. Forfalt premie er således redusert med 4 prosent, tilsvarende 58,4 millioner kroner, sammenlignet med samme tid i 2017. Det er fortsatt vekst i personmarkedet og høy medlemsandel blant personmarkedskundene.

Det har så langt i år kun vært innrapportert én større skade, estimert til 14 millioner kroner. Skaden var en brann i kommunalt eid bygning.

Avviklingen av tidligere skadeårganger er fortsatt positiv, og det er hittil i år inntektsført 28,4 millioner kroner, tilsvarende 1,5 prosent av reservene ved inngangen av året.

Nøkeltallene for selskapet

PER FJERDE KVARTAL	2018	2017
Skadeprosent*	77,2	81,1
Kostnadsprosent*	24,5	21,8
Totalkostnadsprosent*	101,7	103,0

*for egen regning

Netto finansinntekt i første kvartal 2018 var minus 8 millioner kroner (57,9), tilsvarende minus 0,2 prosent (1,4). Både rente- og aksjeinvesteringene har hatt svak avkastning så langt i år. Aksjeporteføljen har hatt en negativ avkastning på 4,5 prosent, mens selskapets investeringer i rentebærende fond hadde en marginal positiv avkastning. Selskapets anleggsobligasjoner viste derimot en normal avkastning på 0,9 prosent. Avkastningen på eiendomsinvesteringene var også positiv, med 1,6 prosent.

På tross av det negative resultatet er selskapets økonomiske stilling fortsatt god med en solvensmargindekning (SCR) på 237 prosent, opp i fra 233 prosent per utgangen av 2017.

Kapital- og fondsforvaltning

KLP Kapitalforvaltning AS utfører verdipapirforvaltningen i KLP-konsernet. Totalt ble det forvaltet 480 milliarder kroner ved utgangen av første kvartal, hvorav 64 milliarder kroner kommer fra eksterne kunder. Hoveddelen av midlene er forvaltet på vegne av KLP og datterselskaper.

Netto nytegning i KLP-fondene var i første kvartal 1,1 milliarder kroner, eksterne kunder hadde netto uttak på 0,8 milliarder kroner.

KLP Kapitalforvaltning oppnådde et resultat før skatt på minus 2,1 millioner kroner i første kvartal.

Bank

KLP Bankens formål er å tilby finansiering av boliglån og andre bankprodukter til medlemmene i KLPs pensjonsordninger (personmarked), og lån til kommuner, fylkeskommuner og selskaper som utfører offentlige oppgaver (offentlig marked). Utlånsvirksomheten finansieres med innskudd fra personer og bedrifter, innlån i verdipapirmarkedet og egenkapital. Banken forvalter også utlån finansiert av pensjonsmidler i KLP.

KLP Banken-konsernet har per 31.03 utestående lån til kunder på 31,2 milliarder kroner (30,7). Fordelingen mellom personmarked og offentlige lån var henholdsvis 15,1 og 16,1 milliarder kroner. KLP Banken forvalter for KLP 3,2 milliarder kroner i boliglån og 54,0 milliarder kroner i lån til offentlige låntakere og annen virksomhet.

Samlede boliglån i personmarkedet har hatt en vekst på 0,7 milliarder kroner hittil i år (0,7). Forvaltede boliglån for KLP er

redusert med 63 millioner kroner i kvartalet.

Kredittkortvirksomhet på bankens egen balanse ble etablert i mai 2017. Utestående kreditt til personkunder utgjorde 63,6 millioner kroner ved utgangen av kvartalet.

Utlån i offentlig marked er redusert med 0,2 milliarder kroner i bankkonsernet gjennom første kvartal. Lån til offentlige låntakere som forvaltes for morselskapet KLP er i samme periode redusert med 0,5 milliarder kroner. Forvaltede lån til utenlandske debitorer i fremmed valuta er redusert med 0,3 milliarder kroner.

Restanser og mislighold av boliglån opprettholdes på et lavt nivå. Lån med mislighold over 90 dager utgjør 0,14 prosent av samlede boliglån ved utløpet av første kvartal. Det er resultatført tap og tapsnedskrivninger med 1,1 millioner kroner på boliglån og 0,9 millioner kroner på kredittkort hittil i 2018. Det er ingen konstaterte tap knyttet til offentlige lån.

KLP Banken-konsernets fremmedfinansiering består av innskudd, sertifikater og obligasjoner. Innskuddsveksten hittil i 2018 er på 32 millioner kroner og samlede innskudd utgjør 9,7 milliarder kroner. Av dette er 7,7 milliarder kroner innskudd fra personkunder og 2,0 milliarder kroner innskudd fra kommuner og bedrifter. Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer utgjorde 23,4 milliarder kroner ved utgangen av kvartalet.

KLP Banken-konsernet fikk et driftsresultat før skatt på 23,7 millioner kroner i første kvartal (23,2). Områdefordelt resultat gir 14,1 millioner kroner (5,7) i personmarkedet og 9,6 millioner kroner (17,4) i offentlig marked. Etter skatt ble konsernresultat 18,1 millioner kroner (17,6).

SAMFUNNSANSVAR

Gode tiltak for å bedre arbeidsmiljøet har positiv effekt på antall langtidssyke og uføre. Kommuner med mange uføre har høye og uforutsigbare pensjonskostnader. Ved å jobbe dedikert med arbeidsmiljøet, og aktivt følge opp de som er syke, kan arbeidsgiver ha færre uføre. Det bidrar også til lavere pensjonspremie for kommunen, og gjør hele pensjonsfellesskapet mer stabilt. Dette er en av grunnene til at KLP årlig støtter og samarbeider med en rekke prosjekter i kommune- og helse-Norge.

Innen skadeforsikring samarbeider KLP tett med NBLF (Norsk Brannbefals Landsforbund). Det store satsingsområdet i 2018, vil være å jobbe for å forebygge brann i kommunale utleieboliger. Årsakene til branner i slike boliger er mange og komplekse, men målrettet forebygging ser ut til å ha en god effekt.

Listen over ekskluderte selskaper er utvidet med Evergreen Marine Corporation Ltd., Korea Line Corporation,

Precious Shipping PCL og Thoresen Thai Agencies PLC, som alle har solgt skip til skraping på strendene i Bangladesh og Pakistan. Denne praksisen er forbundet med alvorlig miljøskade og grove brudd på menneskerettighetene. På samme tidspunkt ble også selskapet Atal utelukket på grunn av grove brudd på menneskerettigheter. I tillegg ble AECOM utelukket på grunn av kjernevåpen.

FREMTIDSUTSIKTER OG HENDELSER ETTER KVARTALET

Det har vært forholdsvis små markedsbevegelser etter kvartalsavslutning.

Selskapet har god soliditet selv om kursreservene er noe lavere enn ved inngangen til året. Både tilleggsavsetninger og

kursreguleringsfond er buffere som kan dekke opp for lavere avkastning. Solide buffere er en viktig del av selskapets langsiktige strategi for en stabil kapitalforvaltning.

Etter balansedagen, men før offentliggjøring av regnskapet, har KLP valgt Accenture som strategisk samarbeidspartner på IT. Samtidig styrker KLP samarbeidet med Itera som leverandør på digitale kundeløsninger. KLP står foran en omfattende modernisering og omlegging av forsikrings-systemene, og det ventes betydelige investeringer de neste årene.

Lov om ny offentlig tjenestepensjon er i endring. KLP følger den videre prosessen tett og er forberedt på å tilpasse selskapets systemer og forretning til endringer som kommer.

Oslo, 7. mai 2018

Styret i Kommunal Landspensjonskasse gjensidig forsikringsselskap

Liv Kari Eskeland
Leder

Egil Johansen
Nestleder

Marit Torgersen

Jan Helge Gulbrandsen

Tom Tvedt

Lars Vorland

Susanne Torp-Hansen
Valgt av og blant de ansatte

Freddy Larsen
Valgt av og blant de ansatte

Resultat

KLP KONSERN

NOTE	MILLIONER KRONER	1. kvartal 2018	1. kvartal 2017	01.01.2017 -31.12.2017
3	Premieinntekter for egen regning	6 851	7 073	34 590
	Netto avkastning fra finansielle eiendeler	3 223	3 373	14 184
	Netto renteinntekter bank	65	51	244
	Realiserte og urealiserte gevinster og tap på finansielle instrumenter	-7 277	6 740	22 050
8	Netto inntekter fra investeringseiendommer	1 031	626	4 953
4	Andre inntekter	273	250	1 040
	Sum netto inntekter	4 166	18 112	77 061
	Erstatninger for egen regning	-5 122	-4 777	-18 665
	Endring i forsikringsmessige avsetninger	-3 509	-4 185	-24 425
5	Rentekostnad og verdiendring ansvarlige lån og fondsobligasjonslån	47	-192	-527
6	Driftskostnader	-467	-400	-1 673
7	Andre kostnader	-258	-249	-992
	Andelseiers verdiendring i konsoliderte verdipapirfond	2 249	-2 349	-8 648
	Sum kostnader	-7 059	-12 150	-54 931
	Driftsresultat	-2 893	5 962	22 130
	Til(-) / fra(+) kursreguleringsfond i livsforsikring	7 637	-5 102	-13 904
	Til(-) / fra(+) tilleggsavsetning og bufferavsetning i livsforsikring	0	0	-1 188
	Midler tilført forsikringskundene i livsforsikring	-3 864	-81	-4 564
	Resultat før skatt	880	779	2 474
	Skattekostnad ¹	-277	-412	-1 143
	Resultat	604	367	1 332
	Aktuarielle gevinster og tap på ytelsesbaserte pensjonsordninger			
	- ytelser til ansatte	0	0	-30
	Justering av forsikringsforpliktelsene	0	0	2
	Skatt på poster som senere ikke vil bli omklassifisert til resultatet	0	0	7
	Poster som senere ikke vil bli omklassifisert til resultatet	0	0	-21
	Revaluering eiendommer til bruk i egen virksomhet	6	5	110
	Valutaomregning utenlandske datterselskaper	-800	164	937
	Justering av forsikringsforpliktelsene	800	-164	-937
	Skatt på poster som senere vil bli omklassifisert til resultatet	-1	-1	-27
	Poster som senere vil bli omklassifisert til resultatet når særlige vilkår er oppfylt	4	4	82
	Sum utvidet resultat	4	4	61
	Totalresultat	608	371	1 393
	¹ Andelseieres andel av skattekostnad i konsoliderte verdipapirfond.	-37	-43	-181

Balanse

KLP KONSERN

NOTE	MILLIONER KRONER	31.03.2018	31.03.2017	31.12.2017
	Utsatt skattefordel	64	293	68
	Andre immaterielle eiendeler	305	323	313
	Varige driftsmidler	1 709	1 602	1 715
	Investeringer i tilknyttede selskaper og felleskontrollert virksomhet	810	605	773
8,11	Investeringseiendom	62 819	59 827	63 519
9,14	Gjeldsinstrumenter som holdes til forfall	31 740	32 859	31 131
9,14	Gjeldsinstrumenter klassifisert som lån og fordringer	123 301	107 970	121 377
9,11,14	Utlån kommuner, bedrifter og personkunder til virkelig verdi over resultat	970	1 186	1 016
9,14	Utlån kommuner, bedrifter og personkunder til amortisert kost	86 664	83 025	86 943
9,11,14	Gjeldsinstrumenter til virkelig verdi over resultat	172 591	172 153	172 427
9,11	Egenkapitalinstrumenter til virkelig verdi over resultat	156 131	141 033	161 736
9,11,14	Finansielle derivater	2 643	1 333	1 529
9	Fordringer	3 640	5 718	4 118
9	Eiendeler i innskuddsbasert livsforsikring	2 816	1 976	2 684
14	Kontanter og bankinnskudd	3 343	2 539	2 820
	SUM EIENDELER	649 547	612 441	652 167
	Innskutt egenkapital	13 111	11 763	13 125
	Opptjent egenkapital	17 047	15 417	16 439
	SUM EGENKAPITAL	30 158	27 180	29 564
9,10	Fondsobligasjonslån	1 527	1 678	1 534
9,10	Ansvarlig lån	5 936	6 384	5 977
	Pensjonsforpliktelser	815	712	797
15	Forsikringsmessige avsetninger i livsforsikring	489 407	462 700	490 803
9,15	Avsetninger i innskuddsbasert livsforsikring	2 816	1 976	2 684
	Premie-, erstatnings-, og sikkerhetsfondsavsetning i skadeforsikring	2 712	2 632	2 364
9,10	Utstedte obligasjonslån med fortrinnsrett	21 905	21 323	21 451
9,10	Gjeld til kredittinstitusjoner	7 086	4 965	4 587
9,10	Gjeld til og innskudd fra kunder	9 733	8 939	9 669
9,11	Finansielle derivater	1 523	5 125	4 760
	Utsatt skatt	2 042	1 640	1 733
16	Annen kortsiktig gjeld	6 683	6 744	5 919
	Andelseieres interesser i konsoliderte verdipapirfond	67 203	60 443	70 325
	SUM GJELD	619 388	585 261	622 603
	SUM EGENKAPITAL OG GJELD	649 547	612 441	652 167
	Betingede forpliktelser	15 280	14 424	15 483

Egenkapitaloppstilling

KLP KONSERN

2018 MILLIONER KRONER	Innskutt egenkapital	Opptjent egenkapital	Sum egenkapital
Egenkapital 01.01.2018	13 125	16 439	29 564
Resultat		604	604
Poster som senere ikke vil bli omklassifisert til resultatet		0	0
Poster som senere vil bli omklassifisert til resultatet når særlige vilkår er oppfylt		4	4
Sum utvidet resultat		4	4
Sum totalresultat		608	608
Netto innbetalt egenkapitaltilskudd	-14		-14
Sum transaksjoner med eierne	-14		-14
Egenkapital 31.03.2018	13 111	17 047	30 158

2017 MILLIONER KRONER	Innskutt egenkapital	Opptjent egenkapital	Sum egenkapital
Egenkapital 31.12.2016	11 726	16 097	27 823
Utsatt skatt på risikoutjevningfond, naturskadefond og garantiordningen ¹		- 1 028	- 1 028
Prinsippendring ²		- 24	- 24
Egenkapital 01.01.2017	11 726	15 046	26 772
Resultat		1 332	1 332
Poster som senere ikke vil bli omklassifisert til resultatet		- 21	- 21
Poster som senere vil bli omklassifisert til resultatet når særlige vilkår er oppfylt		82	82
Sum utvidet resultat		61	61
Sum totalresultat		1 393	1 393
Netto innbetalt egenkapitaltilskudd	1 399		1 399
Sum transaksjoner med eierne	1 399		1 399
Egenkapital 31.12.2017	13 125	16 439	29 564

¹ I henhold til Forskrift om årsregnskap for livsforsikringselskaper §3-2 skal ikke morselskapet i KLP konsern balanseføre utsatt skatt på risikoutjevningfond. Det samme gjelder i henhold til Forskrift om årsregnskap for skadeforsikringselskaper §3-4 vedrørende utsatt skatt på avsetning til naturskadefondet og garantiordningen. Tidligere har KLP lagt den samme vurderingen til grunn i sitt konsernregnskap. Etter en fornyet vurdering har KLP kommet til at det er korrekt å avsette for utsatt skatt på risikoutjevningfondet, naturskadefondet og garantiordningen i konsernregnskapet. Utsatt skatt på risikoutjevningfondet, naturskadefondet og garantiordningen utgjør henholdsvis NOK 977 millioner, NOK 40 millioner og NOK 11 millioner per. 31.12.2016. Denne korreksjonen er ført mot inngående balanse slik at endringen i utsatt skatt gjennom året er reflektert i skattekostnaden for 2017 for KLP konsern.

² For ytterligere informasjon se note 2.1.1. c) Årsregnskap 2017

Egenkapitaloppstilling

KLP KONSERN

2017 MILLIONER KRONER	Innskutt egenkapital	Opptjent egenkapital	Sum egenkapital
Egenkapital 31.12.2016	11 726	16 097	27 823
Utsatt skatt på risikoutjevningsskjema, naturskadefond og garantiordningen ¹		- 1 028	- 1 028
Prinsippendring ²		- 24	- 24
Egenkapital 01.01.2017	11 726	15 046	26 772
Resultat		367	367
Poster som senere ikke vil bli omklassifisert til resultatet		0	0
Poster som senere vil bli omklassifisert til resultatet når særlige vilkår er oppfylt		4	4
Sum utvidet resultat		4	4
Sum totalresultat		371	371
Netto innbetalt egenkapitaltilskudd	37		37
Sum transaksjoner med eierne	37		37
Egenkapital 31.03.2017	11 763	15 417	27 180

¹ I henhold til Forskrift om årsregnskap for livsforsikringselskaper §3-2 skal ikke morselskapet i KLP konsern balanseføre utsatt skatt på risikoutjevningsskjema. Det samme gjelder i henhold til Forskrift om årsregnskap for skadeforsikringselskaper §3-4 vedrørende utsatt skatt på avsetning til naturskadefondet og garantiordningen. Tidligere har KLP lagt den samme vurderingen til grunn i sitt konsernregnskap. Etter en fornyet vurdering har KLP kommet til at det er korrekt å avsette for utsatt skatt på risikoutjevningsskjema, naturskadefondet og garantiordningen i konsernregnskapet. Utsatt skatt på risikoutjevningsskjema, naturskadefondet og garantiordningen utgjør henholdsvis NOK 977 millioner, NOK 40 millioner og NOK 11 millioner per. 31.12.2016. Denne korreksjonen er ført mot inngående balanse slik at endringen i utsatt skatt gjennom året er reflektert i skattekostnaden for 2017 for KLP konsern.

² For ytterligere informasjon se note 2.1.1. c) Årsregnskap 2017

Kontantstrømoppstilling

KLP KONSERN

MILLIONER KRONER	01.01.2018 -31.03.2018	01.01.2017 -31.12.2017	01.01.2017 -30.09.2017	01.01.2017 -30.06.2017	01.01.2017 -31.03.2017
Netto kontantstrømmer fra operasjonelle aktiviteter	-8 888	-27 849	-26 243	-15 960	-7 922
Netto kontantstrømmer fra investeringsaktiviteter ¹	-14	-79	-53	-36	-29
Netto kontantstrømmer fra finansieringsaktiviteter ²	9 425	27 781	25 958	15 635	7 521
Netto endring i kontanter og bankinnskudd	523	-148	-338	-362	-429
Beholdning av kontanter og bankinnskudd ved periodens begynnelse	2 820	2 968	2 968	2 968	2 968
Beholdning av kontanter og bankinnskudd ved periodens slutt	3 343	2 820	2 630	2 606	2 539

¹ Utbetaling ved kjøp av driftsmidler.

² Netto innbetaling av egenkapitalinnskudd, opptak og nedbetaling av gjeld, samt innbetaling fra andelseiere i konsoliderte fond.

Noter til regnskapet

KLP KONSERN

NOTE 1 Regnskapsprinsipper og -estimater

REGNSKAPSPRINSIPPER

Regnskapet i denne delårsrapporten viser konsernregnskapet og selskapsregnskapet til Kommunal Landspensjonskasse (KLP) for perioden 01.01.2018 – 31.03.2018. Regnskapet er ikke revidert.

Den delen av delårsrapporten som gjelder konsernregnskapet er utarbeidet i henhold til IAS 34 Delårsrapportering.

De samme regnskapsprinsippene og beregningsmetoder er fulgt i delårsregnskapet som i årsregnskapet for 2017, med mindre annet er oppgitt.

Delårsregnskapet inneholder ikke all informasjon som kreves av et fullstendig årsregnskap, og denne delårsrapporten bør leses i sammenheng med årsregnskapet for 2017. Dette fås ved henvendelse til KLPs hovedkontor i Dronning Eufemias gate 10, eller på klp.no.

REGNSKAPSESTIMATER

Ved utarbeidelse av delårsregnskapet har ledelsen utøvet skjønn og benyttet estimater og forutsetninger som påvirker regnskapstallene. Faktiske tall kan derfor avvike fra benyttede estimater.

NOTE 2 Segmentinformasjon

MILLIONER KRONER	Kollektiv pensjon offentlig			Kollektiv pensjon privat		
	1. kvartal 2018	1. kvartal 2017	01.01.2017 -31.12.2017	1. kvartal 2018	1. kvartal 2017	01.01.2017 -31.12.2017
Premieinntekter for egen regning fra eksterne kunder ¹	6 296	6 447	32 328	248	321	997
Premieinntekter for egen regning fra andre konsernselskaper	37	35	89	0	0	0
Netto finansinntekter fra investeringer	-1 673	8 056	32 157	-66	67	343
Øvrige inntekter fra eksterne kunder	269	248	1 016	0	1	2
Øvrige inntekter fra andre konsernselskaper	1	59	235	0	0	0
Sum inntekter	4 930	14 847	65 825	182	389	1 343
Erstatninger for egen regning	-4 844	-4 459	-17 386	-40	-69	-199
Forsikringsmessige avsetninger for egen regning	-3 372	-3 879	-23 358	-138	-307	-1 064
Kostnader innlån	47	-192	-527	0	0	0
Driftskostnader eksklusive avskrivninger	-242	-238	-951	-17	-14	-59
Avskrivninger	-19	-16	-74	-1	-1	-3
Andre kostnader	-256	-250	-992	0	0	0
Andelseiers verdiendring i konsoliderte verdipapirfond						
Sum kostnader	-8 687	-9 035	-43 289	-196	-390	-1 325
Driftsresultat	-3 756	5 812	22 536	-14	-1	18
Midler tilført forsikringskundene ²	4 568	-5 337	-20 551	5	-10	-42
Resultat før skatt	812	475	1 985	-8	-12	-24
Skattekostnad	-157	-77	-492	0	0	0
Resultat etter skatt	654	398	1 493	-8	-12	-24
Endring i utvidet resultat eksklusiv skatt	0	0	-28	0	0	-1
Totalresultat	654	398	1 465	-8	-12	-25
Eiendeler	535 695	506 645	534 784	5 036	3 903	4 869
Gjeld	504 428	478 448	504 158	4 522	3 607	4 346

¹ Premieinntekter omfatter premieinntekter for egen regning inkludert sparepremie og overført premiereserve fra andre selskaper.

² Midler tilført forsikringskundene inkluderer overføring til premiefond, avsetninger til kursreguleringsfond, avsetninger til tilleggsavsetninger og andre avsetninger av overskuddsmidler til forsikringskundene.

NOTE 2 Segmentinformasjon – forts.

MILLIONER KRONER	Skadeforsikring			Bank		
	1. kvartal 2018	1. kvartal 2017	01.01.2017 -31.12.2017	1. kvartal 2018	1. kvartal 2017	01.01.2017 -31.12.2017
Premieinntekter for egen regning fra eksterne kunder ¹	295	293	1 266	0	0	0
Premieinntekter for egen regning fra andre konsernselskaper	12	12	21	0	0	0
Netto finansinntekter fra investeringer	-7	59	243	63	55	237
Øvrige inntekter fra eksterne kunder	0	0	1	4	3	12
Øvrige inntekter fra andre konsernselskaper	0	0	0	14	14	57
Sum inntekter	300	364	1 531	82	72	306
Erstatninger for egen regning	-238	-248	-1 080	0	0	0
Forsikringsmessige avsetninger for egen regning	1	1	-4	0	0	0
Kostnader innlån	0	0	0	0	0	0
Driftskostnader eksklusive avskrivninger	-76	-67	-281	-55	-48	-197
Avskrivninger	0	0	-2	-1	-1	-4
Andre kostnader	0	0	0	-2	0	-3
Andelseiers verdiendring i konsoliderte verdipapirfond						
Sum kostnader	-313	-314	-1 366	-58	-49	-203
Driftsresultat	-13	50	164	24	23	103
Midler tilført forsikringskundene ²	0	0	0	0	0	0
Resultat før skatt	-13	50	164	24	23	103
Skattekostnad	8	-9	-19	-6	-6	-25
Resultat etter skatt	-4	41	145	18	18	78
Endring i utvidet resultat eksklusiv skatt	0	0	-3	0	0	-1
Totalresultat	-4	41	141	18	18	77
Eiendeler	4 869	4 731	4 594	35 408	34 388	34 986
Gjeld	3 101	2 978	2 822	33 310	32 515	32 904

¹ Premieinntekter omfatter premieinntekter for egen regning inkludert sparepremie og overført premiereserve fra andre selskaper.

² Midler tilført forsikringskundene inkluderer overføring til premiefond, avsetninger til kursreguleringsfond, avsetninger til tilleggsavsetninger og andre avsetninger av overskuddsmidler til forsikringskundene.

NOTE 2 Segmentinformasjon – forts.

MILLIONER KRONER	Kapitalforvaltning			Øvrige		
	1. kvartal 2018	1. kvartal 2017	01.01.2017 -31.12.2017	1. kvartal 2018	1. kvartal 2017	01.01.2017 -31.12.2017
Premieinntekter for egen regning fra eksterne kunder ¹	0	0	0	0	0	0
Premieinntekter for egen regning fra andre konsernselskaper	0	0	0	0	0	0
Netto finansinntekter fra investeringer	2	2	3	0	0	0
Øvrige inntekter fra eksterne kunder	0	0	0	2	2	9
Øvrige inntekter fra andre konsernselskaper	123	119	456	0	0	0
Sum inntekter	125	121	459	2	2	9
Erstatninger for egen regning	0	0	0	0	0	0
Forsikringsmessige avsetninger for egen regning	0	0	0	0	0	0
Kostnader innlån	0	0	0	0	0	0
Driftskostnader eksklusive avskrivninger	-126	-103	-402	-3	-2	-9
Avskrivninger	-1	-1	-10	0	0	0
Andre kostnader	0	0	0	0	0	0
Andelseiers verdiendring i konsoliderte verdipapirfond						
Sum kostnader	-127	-104	-413	-3	-2	-9
Driftsresultat	-2	17	47	-1	0	-1
Midler tilført forsikringskundene ²	0	0	0	0	0	0
Resultat før skatt	-2	17	47	-1	0	-1
Skattekostnad	0	-4	-10	0	0	0
Resultat etter skatt	-2	13	37	-1	0	-1
Endring i utvidet resultat eksklusiv skatt	0	0	-4	0	0	0
Totalresultat	-2	13	33	-1	0	-1
Eiendeler	450	423	468	10	11	12
Gjeld	198	189	214	3	2	5

¹ Premieinntekter omfatter premieinntekter for egen regning inkludert sparepremie og overført premiereserve fra andre selskaper.

² Midler tilført forsikringskundene inkluderer overføring til premiefond, avsetninger til kursreguleringsfond, avsetninger til tilleggsavsetninger og andre avsetninger av overskuddsmidler til forsikringskundene.

NOTE 2 Segmentinformasjon – forts.

MILLIONER KRONER	Elimineringer			Sum		
	1. kvartal 2018	1. kvartal 2017	01.01.2017 -31.12.2017	1. kvartal 2018	1. kvartal 2017	01.01.2017 -31.12.2017
Premieinntekter for egen regning fra eksterne kunder ¹	12	12	0	6 851	7 073	34 590
Premieinntekter for egen regning fra andre konsernselskaper	-49	-47	-110	0	0	0
Netto finansinntekter fra investeringer	-1 277	2 550	8 446	-2 957	10 790	41 430
Øvrige inntekter fra eksterne kunder	-2	-4	0	273	250	1 040
Øvrige inntekter fra andre konsernselskaper	-138	-193	-748	0	0	0
Sum inntekter	-1 455	2 317	7 589	4 166	18 112	77 061
Erstatninger for egen regning	0	0	0	-5 122	-4 777	-18 665
Forsikringsmessige avsetninger for egen regning	0	0	0	-3 509	-4 185	-24 425
Kostnader innlån	0	0	0	47	-192	-527
Driftskostnader eksklusive avskrivninger	101	118	346	-419	-353	-1 554
Avskrivninger	-26	-26	-26	-48	-46	-119
Andre kostnader	0	1	3	-258	-249	-992
Andelseiers verdiendring i konsoliderte verdipapirfond	2 249	-2 349	-8 648	2 249	-2 349	-8 648
Sum kostnader	2 324	- 2 256	-8 326	-7 059	-12 150	-54 931
Driftsresultat	869	61	-737	-2 893	5 962	22 130
Midler tilført forsikringskundene ²	-800	164	937	3 773	-5 182	-19 656
Resultat før skatt	69	225	200	880	779	2 474
Skattekostnad	-124	-317	-617	-278	-412	-1 163
Resultat etter skatt	-54	-92	-417	603	367	1 311
Endring i utvidet resultat eksklusiv skatt	6	5	119	6	5	81
Totalresultat	-49	-86	-298	608	371	1 393
Eiendeler	68 078	62 340	72 454	649 547	612 441	652 167
Gjeld	73 826	67 522	78 155	619 388	585 261	622 603

¹ Premieinntekter omfatter premieinntekter for egen regning inkludert sparepremie og overført premiereserve fra andre selskaper.

² Midler tilført forsikringskundene inkluderer overføring til premiefond, avsetninger til kursreguleringsfond, avsetninger til tilleggsavsetninger og andre avsetninger av overskuddsmidler til forsikringskundene.

KLP konsernets virksomhet er inndelt i de seks områdene kollektiv pensjon offentlig, kollektiv pensjon privat, skadeforsikring, bank, kapitalforvaltning og øvrige. All virksomhet er rettet mot kunder i Norge.

KOLLEKTIV PENSJON OFFENTLIG

Kommunal Landspensjonskasse tilbyr kollektiv offentlig tjenstepensjon.

KOLLEKTIV PENSJON PRIVAT

KLP Bedriftspensjon AS tilbyr produkter til foretak innen både offentlig og privat sektor.

SKADEFORSIKRING

KLP Skadeforsikring AS tilbyr ting- og personskadeprodukter til arbeidsgivere innen offentlig og privat sektor. I tillegg tilbys et bredt spekter av standard forsikringsprodukter til personmarkedet.

BANK

KLPs bankvirksomhet omfatter selskapene KLP Bankholding AS og dets heleide datterselskaper: KLP Banken AS, KLP Kommunekreditt AS og KLP Boligkreditt AS. Bankvirksomheten omfatter tjenester som innskudd og utlån til personmarkedet, kredittkort, samt utlån med offentlig garanti.

KAPITALFORVALTNING

Kapitalforvaltning tilbys fra selskapet KLP Kapitalforvaltning AS. Selskapet tilbyr et bredt utvalg av verdipapirfond både til personkunder og institusjonelle kunder. Verdipapirforvaltningen har en samfunnsansvarlig profil.

ØVRIG

Øvrige segmenter består av KLP Forsikringservice AS som tilbyr et bredt tjenestespekter til kommunale pensjonskasser.

NOTE 3 Premieinntekter for egen regning

MILLIONER KRONER	1. kvartal 2018	1. kvartal 2017	01.01.2017 -31.12.2017
Forfalte premier, brutto	6 686	6 655	35 421
Avgitte gjenforsikringspremier	41	31	10
Overføring av premiereserve fra andre	124	386	-841
Premieinntekter for egen regning	6 851	7 073	34 590

NOTE 4 Andre inntekter

MILLIONER KRONER	1. kvartal 2018	1. kvartal 2017	01.01.2017 -31.12.2017
Tilskudd avtalefestet pensjon (AFP)	256	245	981
Øvrige inntekter	17	4	60
Sum andre inntekter	273	250	1 040

NOTE 5 Rentekostnad og verdiendring ansvarlige lån og fondsobligasjonslån

MILLIONER KRONER	1. kvartal 2018	1. kvartal 2017	01.01.2017 -31.12.2017
ANSVARLIGE LÅN			
Rentekostnader ¹	-59	-68	-283
Verdiendringer	100	-95	-298
Sum rentekostnad og verdiendring ansvarlige lån	40	-164	-581
FONDSOBLIGASJONSLÅN			
Rentekostnader	-14	-16	-61
Verdiendringer	21	-13	116
Sum rentekostnad og verdiendring fondsobligasjonslån	7	-28	54
Sum rentekostnad og verdiendring ansvarlige lån og fondsobligasjonslån	47	-192	-527

¹ Rentekostnader inkluderer amortisering av underkurs.

Noten gir en spesifisering av linjen «Rentekostnad og verdiendring ansvarlige lån og fondsobligasjonslån» fordelt på rentekostnader og verdiendring i periodene angitt.

Verdiendringene kommer i stor grad av at lånene er denominert i utenlandsk valuta. Det ansvarlige lånet er denominert i euro, mens fondsobligasjonslånet er utstedt i japanske yen.

NOTE 6 Driftskostnader

MILLIONER KRONER	1. kvartal 2018	1. kvartal 2017	01.01.2017 -31.12.2017
Personalkostnader	266	234	937
Avskrivninger og nedskrivninger	31	27	131
Andre driftskostnader	170	138	604
Sum driftskostnader	467	400	1 673

NOTE 7 Andre kostnader

MILLIONER KRONER	1. kvartal 2018	1. kvartal 2017	01.01.2017 -31.12.2017
Kostnader avtalefestet pensjon (AFP)	256	245	977
Øvrige kostnader	3	4	15
Sum andre kostnader	258	249	992

NOTE 8 Investerings eiendom

MILLIONER KRONER	1. kvartal 2018	1. kvartal 2017	01.01.2017 -31.12.2017
Netto leieinntekter	677	642	2 555
Endring i virkelig verdi	-8	-16	2 269
Gevinst ved salg	362	0	129
Netto inntekter fra investeringseiendom	1 031	626	4 953
Valutaomregning utenlandske datterselskaper (føres i utvidet resultat)	-800	164	937
Netto inntekter fra investeringseiendom inkludert valutaomregning	232	790	5 889

MILLIONER KRONER	31.03.2018	31.03.2017	31.12.2017
Bokført verdi 01.01.	63 519	59 497	59 497
Verdiregulering inkl. valutaomregning	-807	148	3 206
Netto tilgang	110	195	838
Øvrige endringer	-2	-13	-22
Bokført verdi 31.03. / 31.12.	62 819	59 827	63 519

NOTE 9 Virkelig verdi av finansielle eiendeler og forpliktelser

Virkelig verdi skal være en representativ pris basert på hva tilsvarende eiendel eller forpliktelse ville vært omsatt for ved normale markedsbetingelser og forhold. Et finansielt instrument anses som notert i et aktivt marked dersom noterte kurser er enkelt og regelmessig tilgjengelig fra en børs, forhandler, megler, næringsgruppering, prissettings-tjeneste eller reguleringsmyndighet, og disse kursene representerer faktiske og regelmessige forekommende transaksjoner på armlengdes avstand. Dersom markedet for verdipapiret ikke er aktivt, eller verdipapiret ikke er notert på børs eller tilsvarende, benytter konsernet verdsettelsesteknikker for å fastsette virkelig verdi. Disse baseres bl.a. på informasjon om nylige gjennomførte transaksjoner på forretningsmessige vilkår, henvisning til omsetning av lignende instrumenter og prising ved hjelp av eksternt innhentede rentekurver og rentedifferansekurver. Estimatenes bygger i størst mulig grad på eksterne observerbare markedsdata, og i liten grad på selskaps-spesifikk informasjon.

For denne noten kan kategoriseringen av finansielle instrumenter deles opp i tre ulike nivåer; balanseklassifisering, regnskapsklassifisering og type instrument. Det er siste kategori, type instrument, hvor det gis informasjon på hvordan virkelig verdi er utledet.

FINANSIELLE INSTRUMENTER SOM MÅLES TIL AMORTISERT KOST

Denne kategorien inkluderer:

- Investeringer som holdes til forfall
- Obligasjoner klassifisert som utlån og fordring
- Øvrige utlån og fordringer
- Ansvarlig lånekapital (forpliktelse)
- Annen utstedt gjeld (forpliktelse)

Finansielle instrumenter som ikke måles til virkelig verdi måles til amortisert kost ved bruk av effektiv rente metode. Internrenten fastsettes ved diskontering av kontraktsfestede kontantstrømmer over forventet løpetid. Kontantstrømmene inkluderer etableringsgebyrer og direkte transaksjonskostnader samt eventuell restverdi ved utløpet av forventet løpetid. Amortisert kost er nåverdien av disse kontantstrømmene neddiskontert med internrenten. I denne noten opplyses det forøvrig om virkelig verdi på de finansielle instrumentene som måles til amortisert kost.

FINANSIELLE INSTRUMENTER SOM MÅLES TIL VIRKELIG VERDI

Denne kategorien inkluderer:

- Egenkapitalinstrumenter
- Gjeldsinstrumenter til virkelig verdi
- Derivater (eiendeler og forpliktelser)
- Gjeld til kredittinstitusjoner (forpliktelse)

Nedenfor er det listet hvilke ulike typer finansielle instrumenter som faller inn under de ulike regnskapskategoriene og hvordan virkelig verdi blir beregnet.

**INVESTERINGER SOM HOLDES TIL FORFALL
OBLIGASJONER KLASIFISERT SOM UTLÅN OG FORDRING
GJELDSINSTRUMENTER SOM MÅLES TIL VIRKELIG VERDI****a) Utenlandske rentepapirer**

Utenlandske rentepapirer prises i hovedregel på bakgrunn av priser innhentet fra indeksleverandør. Samtidig sammenlignes priser mellom flere ulike kilder for å fange opp eventuelle feil

Følgende kilder benyttes:

- Barclays Capital Indices
- Bloomberg
- Reuters

Barclays Capital Indices har førsteprioritet (de dekker henholdsvis utenlandsk stat og utenlandsk kreditt). Deretter benyttes Bloomberg med bakgrunn i Bloombergs priskilde Business Valuator Accredited in Litigation (BVAL). BVAL inneholder verifiserte priser fra Bloomberg. Sisteprioritet er Reuters.

b) Norske rentepapirer - stat

Til prising av norske statsobligasjoner benyttes Bloomberg som kilde. Det er Oslo Børs som leverer prisen (via Bloomberg). Kursene sammenlignes med kursene fra Reuters for å avdekke eventuelle feil.

c) Norske rentepapirer – annet enn stat

Norske rentepapirer unntatt stat prises hovedsakelig direkte på kurser fra Nordic Bond Pricing. De papirene som ikke inngår hos Nordic Bond Pricing, prises teoretisk. Teoretisk pris skal baseres på antatt nåverdi ved salg av posisjonen. Diskontering gjøres ved å benytte en nullkuponkurve. Nullkuponkurven oppjusteres med en kredittspread som skal hensynta obligasjonens risiko. Kredittspreaden beregnes ut fra en spreadkurve hvor obligasjonens durasjon hensyntas. Nordic Bond Pricing er hovedkilde for spreadkurver. Disse leverer selskaps-spesifikke kurver og kurver for norske sparebanker, kommuner og kraft. Sparebanker har ulike spreadkurver basert på forvaltningskapital.

For selskaper hvor Nordic Bond Pricing ikke leverer spreadkurver, benyttes spreadkurver fra tre norske banker. Når spreadkurver er tilgjengelig fra flere av disse bankene, benyttes et likevektet gjennomsnitt.

NOTE 9 Virkelig verdi av finansielle eiendeler og forpliktelser – forts.**d) Rentepapirer utstedt av utenlandske foretak, men denominert i kroner**

Virkelig verdi beregnes etter samme hovedprinsippene som for norske rentepapirer beskrevet ovenfor.

e) Fordringer på kredittinstitusjoner

Virkelig verdi av disse anses som tilnærmet lik bokført verdi da kontraktsbetingelsene løpende endres i takt med markedsrenten.

f) Utlån til kommuner og foretak med kommunal garanti

Fordringene verdsettes ved hjelp av en verdsettelsesmodell som benytter relevante kredittpåslagsjusteringer innhentet i markedet. For garanterte utlån beregnes virkelig verdi som neddiskontert kontantstrøm basert på samme rentekurve som direktelånene, men kredittmarginen er justert til markedsnivå for aktuell kombinasjon av garantist-kategori og garantiform. Garantisten er enten stat, fylkeskommune, kommune eller bank.

g) Lån med sikkerhet i pant

Prinsippene for beregning av virkelig verdi avhenger av hvorvidt utlånene har rentebinding eller ikke. Virkelig verdi av utlån med rentebinding beregnes ved å neddiskontere kontraktsfestede kontantstrømmer med markedsrente inklusive en relevant risikomargin på balansedagen. Virkelig verdi av utlån uten rentebinding anses tilnærmet lik bokført verdi da kontraktsbetingelsene løpende endres i takt med endring i markedsrentene.

EGENKAPITALINSTRUMENTER**h) Aksjer (noterte)**

Likvide aksjer verdsettes som hovedregel på basis av priser levert fra indeksleverandør. Samtidig sammenlignes priser mellom ulike kilder for å fange opp eventuelle feil.

Følgende kilder benyttes for norske aksjer:

- Oslo Børs (primærkilde)
- Morgan Stanley Capital International(MSCI)/Reuters
- Bloomberg

Følgende kilder benyttes for utenlandske aksjer:

- Morgan Stanley Capital International (MSCI) (primærkilde)
- Reuters
- Bloomberg

i) Aksjer (unoterte)

Konsernet benytter, så langt det lar seg gjøre, bransje-anbefalingene til Verdipapirfondenes forening. Dette innebærer i hovedtrekk følgende:

Sist omsatt kurs har hovedprioritet. Dersom sist omsatt kurs ligger utenfor salg-/kjøpskursen i markedet, justeres pris deretter. Det vil si at hvis sist omsatt er under salgskurs, justeres pris opp til salgskursen. Hvis den er over kjøpskurs justeres den ned til kjøpskursen. Dersom prisset anses som utdatert justeres prisen etter en markedsindeks. Selskapet har valgt Oslo Børs sin small cap indeks (OSESX) som en tilnærming for unoterte aksjer.

For aksjer hvor svært lite informasjon foreligger foretas en skjønnsmessig vurdering. Med dette menes enten en fundamental analyse av selskapet, eller en meglervurdering.

j) Private Equity

Investeringer i Private Equity gjøres gjennom fond. Fondenes virkelige verdi skal baseres på rapporterte markedsverdier, som følger av International Private Equity and Venture Capital Valuation Guidelines ('IPEV Guidelines'). Disse retningslinjene fastsettes av European Venture Capital Association (EVCA) og baserer seg på prinsippet om tilnærmet markedsvurdering av selskapene. Virkelig verdi er beregnet ut ifra fondenes rapporterte markedsverdi justert for inn- og utbetalinger i perioden mellom siste rapporterte markedsverdi fra fondet og perioden det rapporteres på for konsernet.

DERIVATER**k) Futures/FRA/IRF**

Alle futureskontrakter til konsernet handles på børs. Bloomberg benyttes som priskilde. Det innhentes også priser fra en annen kilde som kontroll på at prisene fra Bloomberg er korrekte. Reuters fungerer som sekundærkilde.

l) Opsjoner

Bloomberg benyttes som kilde for prising av opsjoner som handles på børs. Reuters er sekundærkilde.

m) Renteswaper

Renteswaper verdsettes i en modell som hensyntar observerbare markedsdata som rentekurver og relevant kredittpåslag.

n) FX-swaper

FX-swaper med forfall på ett år eller mindre prises på kurver som er bygget opp fra FX swap-punkter hentet fra Reuters. For FX-swaper over ett år vurderes markedet relativt lite likvid og det skal benyttes basisjusterte swapkurver.

GJELD TIL KREDITTINSTITUSJONER**o) Plasseringer hos kredittinstitusjoner og deposits**

Plasseringer hos kredittinstitusjoner er innskudd med kort løpetid. Virkelig verdi beregnes ved å neddiskontere kontraktsfestede kontantstrømmer med markedsrente inklusive en relevant risikomargin på balansedagen. Deposits prises på swapkurver.

NOTE 9 Virkelig verdi av finansielle eiendeler og forpliktelser – forts.**ANSVARLIG LÅNEKAPITAL, ANNEN UTSTEDT GJELD OG INNSKUDD FRA KUNDER****p) Virkelig verdi av ansvarlige lån**

For lån notert på børs hvor det anses å være et aktivt marked brukes den observerbare prisen som virkelig verdi. For øvrige lån som ikke er en del av et aktivt marked fastsettes virkelig verdi ut i fra en intern verdsettelsesmodell basert på observerbare data.

q) Virkelig verdi av utstedt fondsobligasjonslån

Virkelig verdi i denne kategorien er fastsatt ut i fra interne verdsettelsesmodeller basert på eksterne observerbare data.

r) Utstedte obligasjoner med fortrinnsrett

Virkelig verdi i denne kategorien er fastsatt ut i fra interne verdsettelsesmodeller basert på eksterne observerbare data.

s) Innskudd fra kunder

Alle innskudd er uten rentebinding. Virkelig verdi av disse anses som tilnærmet lik bokført verdi da kontraktsbetingelsene løpende endres i takt med markedsrenten.

Tabellen under gir en nærmere spesifikasjon av innholdet i de ulike klassene av eiendeler og forpliktelser.

MILLIONER KRONER	31.03.2018		31.03.2017		31.12.2017	
	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi
GJELDSINSTRUMENTER SOM HOLDES TIL FORFALL - REGNSKAPSFØRT TIL AMORTISERT KOST						
Norske hold til forfall obligasjoner	7 384	7 998	8 162	8 978	6 380	7 093
Utenlandske hold til forfall obligasjoner	24 355	25 170	24 698	26 050	24 752	26 205
Sum gjeldsinstrumenter som holdes til forfall	31 740	33 168	32 859	35 028	31 131	33 298
GJELDSINSTRUMENTER KLASSIFISERT SOM LÅN OG FORDRINGER - REGNSKAPSFØRT TIL AMORTISERT KOST						
Norske obligasjonslån	38 401	40 477	32 967	35 931	39 092	41 777
Utenlandske obligasjonslån	84 080	87 524	74 984	80 129	81 825	87 465
Norske sertifikater	789	789	0	0	200	200
Utenlandske sertifikater	0	0	0	0	200	200
Andre fordringer	31	31	20	20	59	59
Sum gjeldsinstrumenter klassifisert som lån og fordringer	123 301	128 822	107 970	116 079	121 377	129 700
UTLÅN KOMMUNER, BEDRIFTER OG PERSONKUNDER - REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI OVER RESULTATET						
Lån til kommunal sektor eller foretak med kommunal garanti	970	970	1 186	1 186	1 016	1 016
Sum utlån kommuner, bedrifter og personkunder	970	970	1 186	1 186	1 016	1 016

NOTE 9 Virkelig verdi av finansielle eiendeler og forpliktelser – forts.

MILLIONER KRONER	31.03.2018		31.03.2017		31.12.2017	
	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi
UTLÅN KOMMUNER, BEDRIFTER OG PERSONKUNDER - REGNSKAPSFØRT TIL AMORTISERT KOST						
Utlån med sikkerhet i pant	18 316	18 322	16 487	16 501	17 673	17 685
Lån til kommunal sektor eller foretak med kommunal garanti	60 817	61 272	56 848	57 544	61 441	62 083
Utlån utland med sikkerhet i pant og offentlig garanti	7 531	7 576	9 690	9 745	7 829	7 872
Sum utlån kommuner, bedrifter og personkunder	86 664	87 170	83 025	83 790	86 943	87 640
GJELDSINSTRUMENTER - REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI OVER RESULTATET						
Norske obligasjoner	58 477	58 477	60 039	60 039	59 289	59 289
Norske sertifikater	10 074	10 074	11 491	11 491	11 154	11 154
Utenlandske obligasjoner	83 832	83 832	83 556	83 556	85 144	85 144
Plassering hos kredittinstitusjoner	20 208	20 208	17 067	17 067	16 839	16 839
Sum gjeldsinstrumenter	172 591	172 591	172 153	172 153	172 427	172 427
EGENKAPITALINSTRUMENTER - REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI OVER RESULTATET						
Aksjer	144 281	144 281	130 729	130 729	150 221	150 221
Aksjefond	10 854	10 854	9 556	9 556	10 641	10 641
Eiendomsfond	116	116	248	248	119	119
Alternative investeringer	879	879	499	499	756	756
Sum egenkapitalinstrumenter	156 131	156 131	141 033	141 033	161 736	161 736
FORDRINGER						
Fordringer i forbindelse med direkte forretninger	1 267	1 267	1 251	1 251	1 026	1 026
Fordringer i forbindelse med gjenforsikringsforretninger	109	109	109	109	118	118
Gjenforsikringsandel av ikke opptjent bruttopremie	0	0	47	47	0	0
Gjenforsikringsandel av brutto erstatningsavsetning	52	52	41	41	0	0
Fordringer ved verdipapirhandel	1 464	1 464	3 674	3 674	2 161	2 161
Fordskuddsbetalt husleie tilknyttet eiendomsvirksomheten	234	234	186	186	116	116
Andre fordringer	514	514	410	410	697	697
Sum lån og fordringer øvrige inkl. fordringer på forsikringstakere	3 640	3 640	5 718	5 718	4 118	4 118

NOTE 9 Virkelig verdi av finansielle eiendeler og forpliktelser – forts.

MILLIONER KRONER	31.03.2018		31.03.2017		31.12.2017	
	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi
FINANSIELL GJELD - REGNSKAPSFØRT TIL AMORTISERT KOST						
Fondsobligasjonslån	1 527	1 397	1 678	1 385	1 534	1 463
Ansvarlige lån	5 936	6 607	6 384	6 836	5 977	6 849
Gjeld til kredittinstitusjoner	1 436	1 436	1 918	1 918	1 603	1 603
Utstedt obligasjonslån med fortrinnsrett	21 905	21 910	21 323	21 332	21 451	21 457
Gjeld til og innskudd fra kunder	9 733	9 733	8 939	8 939	9 669	9 669
Sum finansiell gjeld	40 538	41 084	40 243	40 411	40 235	41 042
FINANSIELL GJELD - REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI OVER RESULTATET						
Gjeld til kredittinstitusjoner	5 649	5 649	3 047	3 047	2 983	2 983
Sum finansiell gjeld	5 649	5 649	3 047	3 047	2 983	2 983
Eiendeler i innskuddsbasert livsforsikring	2 816	2 816	1 976	1 976	2 684	2 684
Avsetninger i innskuddsbasert livsforsikring	2 816	2 816	1 976	1 976	2 684	2 684

MILLIONER KRONER	31.03.2018		31.03.2017		31.12.2017	
	Eiendeler	Forpliktelser	Eiendeler	Forpliktelser	Eiendeler	Forpliktelser
FINANSIELLE DERIVATER - REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI						
Valutateterminer	1 854	1 030	271	3 842	631	3 849
Renteswaper	269	489	377	1 283	368	903
Rente- og valutaswaper	520	0	685	0	530	0
Akseopsjon	0	3	0	0	0	7
Sum finansielle derivater	2 643	1 523	1 333	5 125	1 529	4 760

NOTE 10 Innlån

MILLIONER KRONER	Pålydende i NOK	Valuta	Rente	Forfall	Bokført verdi 31.03.2018	Bokført verdi 31.03.2017	Bokført verdi 31.12.2017
EVIKVARENDE ANSVARLIG LÅN							
Kommunal Landspensjonskasse	0	JPY	Fast ¹	Evigvarende	0	744	0
TIDSBEGRENSET ANSVARLIG LÅN							
Kommunal Landspensjonskasse	5 163	EUR	Fast ²	2045	5 936	5 639	5 977
Sum ansvarlige lån	5 163				5 936	6 384	5 977
FONDSOBLIGASJONSLÅN							
Kommunal Landspensjonskasse	984	JPY	Fast ³	2034	1 527	1 678	1 534
Sum fondsobligasjonslån	984				1 527	1 678	1 534
UTSTEDTE OBLIGASJONSLÅN MED FORTRINNSRETT							
KLP Kommunekreditt AS	0	NOK	Fast	2017	0	101	0
KLP Kommunekreditt AS	0	NOK	Flytende	2017	0	535	0
KLP Kommunekreditt AS	883	NOK	Flytende	2018	884	3 975	1 097
KLP Kommunekreditt AS	3 631	NOK	Flytende	2019	3 634	4 505	4 505
KLP Kommunekreditt AS	2 500	NOK	Flytende	2020	2 508	2 511	2 509
KLP Kommunekreditt AS	750	NOK	Fast	2020	760	760	752
KLP Kommunekreditt AS	4 000	NOK	Flytende	2021	4 011	4 014	4 012
KLP Kommunekreditt AS	600	NOK	Fast	2021	605	605	602
KLP Kommunekreditt AS	3 850	NOK	Flytende	2022	3 856	0	3 104
KLP Kommunekreditt AS	500	NOK	Fast	2027	511	501	508
KLP Boligkreditt AS	0	NOK	Flytende	2017	0	43	0
KLP Boligkreditt AS	600	NOK	Flytende	2019	600	600	600
KLP Boligkreditt AS	2 000	NOK	Flytende	2020	2 006	2 007	2 006
KLP Boligkreditt AS	2 500	NOK	Flytende	2021	2 505	1 102	1 703
Annet					25	65	55
Sum utstedte obligasjonslån med fortrinnsrett	21 814				21 905	21 323	21 451

¹ Lånet ble innløst i 4.kvartal 2017.² Lånet har et renteendringstidspunkt i 2025.³ Lånet har et renteendringstidspunkt i 2034.

NOTE 10 Innlån– forts.

MILLIONER KRONER	Pålydende i NOK	Valuta	Rente	Forfall	Bokført verdi 31.03.2018	Bokført verdi 31.03.2017	Bokført verdi 31.12.2017
GJELD TIL KREDITTINSTITUSJONER							
KLP Banken AS	0	NOK	Fast	2017	0	311	0
KLP Banken AS	200	NOK	Fast	2018	204	204	202
KLP Banken AS	417	NOK	Flytende	2018	418	502	458
KLP Banken AS	813	NOK	Flytende	2019	814	902	814
KLP Fond	0	NOK	Fast	2017	0	1 057	0
KLP Fond	1 049	NOK	Fast	2018	1 049	0	1 089
KLP Fond	0	NOK/EUR/USD	Flytende	2017	0	1 125	0
KLP Fond	1 937	NOK/EUR/USD	Flytende	2018	1 937	0	1 346
Kommunal Landspensjonskasse	0	NOK/EUR/USD	Flytende	2017	0	862	0
Kommunal Landspensjonskasse	2 660	NOK/EUR/USD	Flytende	2018	2 660	0	679
KLP Banken AS	0	NOK/EUR/USD	Flytende	2017	0	4	0
KLP Banken AS	0	NOK/EUR/USD	Flytende	2018	4	0	0
Annet					0	-1	-2
Sum gjeld til kredittinstitusjoner	7 075				7 086	4 965	4 587
GJELD TIL OG INNSKUDD KUNDER ⁴							
Privat	7 746	NOK			7 746	7 150	7 691
Næring	1 961	NOK			1 961	1 766	1 956
Utlandet	26	NOK			26	23	22
Sum gjeld til og innskudd fra kunder	9 733				9 733	8 939	9 669
Sum innlån	44 769				46 187	43 290	43 218

⁴ Det er ikke kontraktfestet forfall på innskudd.

Noten viser finansiell gjeld konsernet har ved periodeslutt, hvor mesteparten er finansiering til KLP Bank konsernet. De angitte selskapene er utstedere av den finansielle gjelden som er beskrevet. Innskudd hører inn under KLP Banken AS.

NOTE 11 Virkelig verdi hierarki

31.03.2018 MILLIONER KRONER	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Sum
EIENDELER REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI				
Investeringseiendom	0	0	62 819	62 819
Tomter	0	0	833	833
Eiendomsfond	0	0	2 600	2 600
Bygg	0	0	59 385	59 385
Utlån til virkelig verdi	0	970	0	970
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	44 700	107 726	0	152 426
Sertifikater	7 731	2 343	0	10 074
Obligasjoner	23 689	105 384	0	129 073
Obligasjonsfond	13 279	0	0	13 279
Utlån og fordringer	17 247	2 918	0	20 165
Aksjer og andeler	140 699	4 733	10 699	156 131
Aksjer	138 875	3 737	1 669	144 281
Aksjefond	1 824	0	66	1 890
Eiendomsfond	0	116	0	116
Spesialfond	0	879	0	879
Private Equity	0	0	8 965	8 965
Finansielle derivater	0	2 643	0	2 643
Sum eiendeler regnskapsført til virkelig verdi	202 646	118 990	73 518	395 155
FORPLIKTELSER REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI				
Finansielle derivater gjeld	0	1 523	0	1 523
Gjeld til andre kredittinstitusjoner og annen gjeld ¹	4 601	1 049	0	5 649
Sum forpliktelser regnskapsført til virkelig verdi	4 601	2 572	0	7 172

¹ Linjen «Gjeld til kredittinstitusjoner» i balansen inneholder forpliktelser målt til virkelig verdi og amortisert kost. Denne linjen er derfor ikke avstembar mot balansen. Forpliktelsene som måles til amortisert kost utgjør 1 436 millioner kroner per 31.03.2018.

NOTE 11 Virkelig verdi hierarki – forts.

31.03.2017 MILLIONER KRONER	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Sum
EIENDELER REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI				
Investeringseiendom	0	0	59 827	59 827
Tomter	0	0	970	970
Eiendomsfond	0	0	1 847	1 847
Bygg	0	0	57 010	57 010
Utlån til virkelig verdi	0	1 186	0	1 186
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	45 416	109 744	0	155 160
Sertifikater	7 569	3 922	0	11 491
Obligasjoner	24 772	105 823	0	130 595
Obligasjonsfond	13 074	0	0	13 074
Utlån og fordringer	15 005	1 989	0	16 993
Aksjer og andeler	126 846	4 682	9 505	141 033
Aksjer	125 250	3 934	1 545	130 729
Aksjefond	1 596	0	76	1 672
Eiendomsfond	0	248	0	248
Spesialfond	0	499	0	499
Private Equity	0	0	7 884	7 884
Finansielle derivater	0	1 333	0	1 333
Sum eiendeler regnskapsført til virkelig verdi	187 266	118 934	69 332	375 532
FORPLIKTELSER REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI				
Finansielle derivater gjeld	0	5 125	0	5 125
Gjeld til andre kredittinstitusjoner og annen gjeld ¹	1 990	1 057	0	3 047
Sum forpliktelser regnskapsført til virkelig verdi	1 990	6 182	0	8 172

¹ Linjen «Gjeld til kredittinstitusjoner» i balansen inneholder forpliktelser målt til virkelig verdi og amortisert kost. Denne linjen er derfor ikke avstembar mot balansen.

NOTE 11 Virkelig verdi hierarki – forts.

31.12.2017 MILLIONER KRONER	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Sum
EIENDELER REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI				
Investeringseiendom	0	0	63 519	63 519
Tomter	0	0	982	982
Eiendomsfond	0	0	2 454	2 454
Bygg	0	0	60 083	60 083
Utlån til virkelig verdi	0	1 016	0	1 016
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	45 303	110 287	0	155 590
Sertifikater	7 834	3 320	0	11 154
Obligasjoner	23 984	106 967	0	130 952
Obligasjonsfond	13 485	0	0	13 485
Utlån og fordringer	15 418	1 419	0	16 837
Aksjer og andeler	145 905	5 393	10 438	161 736
Aksjer	144 045	4 518	1 658	150 221
Aksjefond	1 861	0	75	1 935
Eiendomsfond	0	119	0	119
Spesialfond	0	756	0	756
Private Equity	0	0	8 705	8 705
Finansielle derivater	0	1 529	0	1 529
Sum eiendeler regnskapsført til virkelig verdi	206 627	119 643	73 956	400 226
FORPLIKTELSER REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI				
Finansielle derivater gjeld	0	4 760	0	4 760
Gjeld til andre kredittinstitusjoner og annen gjeld ¹	2 025	1 089	0	3 113
Sum forpliktelser regnskapsført til virkelig verdi	2 025	5 848	0	7 873

¹ Linjen «Gjeld til kredittinstitusjoner» i balansen inneholder forpliktelser målt til virkelig verdi og amortisert kost. Denne linjen er derfor ikke avstembar mot balansen.

NOTE 11 Virkelig verdi hierarki – forts.

ENDRINGER I NIVÅ 3, INVESTERINGSEIENDOM	Bokført verdi 31.03.2018	Bokført verdi 31.03.2017	Bokført verdi 31.12.2017
Inngående balanse 01.01.	63 519	59 497	59 497
Netto tilgang	110	195	816
Urealiserte endringer	-807	148	3 206
Øvrige endringer	-2	-13	0
Utgående balanse 31.03./31.12.	62 819	59 827	63 519
Realisert gevinst / tap	362	0	129

ENDRINGER I NIVÅ 3, VERDIPAPIRER	Bokført verdi 31.03.2018	Bokført verdi 31.03.2017	Bokført verdi 31.12.2017
Inngående balanse 01.01.	10 438	8 573	8 573
Solgt	-439	-156	-1 715
Kjøpt	358	428	1 699
Urealiserte endringer	343	660	1 881
Utgående balanse 31.03./31.12.	10 699	9 505	10 438
Realisert gevinst / tap	230	28	445
Sum nivå 3 per 31.03./ 31.12.	73 518	69 332	73 956

NOTE 11 Virkelig verdi hierarki – forts.

Urealiserte endringer og realisert gevinst/tap reflekteres på linjen «Netto verdiendringer på finansielle instrumenter» i konsernresultatet.

Tabellene «Endringene i nivå 3» viser endringer i nivå 3 klassifiserte papirer i perioden angitt.

Virkelig verdi skal være en representativ pris basert på hva tilsvarende eiendel eller forpliktelse ville vært omsatt for ved normale markedsbetingelser og forhold. Høyeste kvalitet i forhold til virkelig verdi er basert på noterte kurser i et aktivt marked. Et finansielt instrument anses som notert i et aktivt marked dersom noterte kurser er enkelt og regelmessig tilgjengelig fra en børs, forhandler, megler, næringsgruppering, prissettingstjeneste eller reguleringsmyndighet, og disse kursene representerer faktiske og regelmessige forekommende transaksjoner på armlengdes avstand.

NIVÅ 1:

Instrumenter i dette nivået henter virkelig verdi fra noterte priser i et aktivt marked for identiske eiendeler eller forpliktelser som enheten har tilgang til ved rapporteringstidspunktet. Eksempler på instrumenter i nivå 1 er børsnoterte papirer.

NIVÅ 2:

Instrumenter i dette nivået henter virkelig verdi fra observerbare markedsdato. Dette inkluderer priser basert på identiske instrumenter, men hvor instrumentet ikke innehar høy nok omsetningsfrekvens og derfor ikke anses som omsatt i et aktivt marked, samt priser basert på tilsvarende eiendeler og prisledende indikatorer som kan bli bekreftet fra markedsinformasjon. Eksempler på instrumenter i nivå 2 er rentepapirer priset ut fra rentebaner.

NIVÅ 3:

Instrumenter på nivå 3 innehar ingen observerbare markedsdato eller omsettes i markedet ansett som inaktive. Prisen baseres hovedsakelig på egne beregninger hvor reell virkelig verdi kan avvike hvis instrumentet skulle blitt omsatt. Instrumentene som omfattes i nivå 3 hos konsernet er blant annet unoterte aksjer og Private Equity.

Verdsettelse rundt poster i de ulike nivåene er beskrevet i note 9. For beskrivelse av prising på investeringseiendom henvises det til årsrapporten.

For eiendeler som inngår i nivå 3 er det ikke blitt gjort noen sensitivitetsanalyse. For sensitivitetsanalyse for investeringseiendom henvises det til årsrapporten. Alt av investeringsiendom inngår forøvrig i nivå 3. En endring i variablene til prisingen er vurdert som lite signifikant for verdipapirene. På generelt grunnlag vil en endring i prisingen på 5% gi en endring på 3 675 millioner kroner per 31.03.2018 på de eiendelene som ligger i nivå 3.

Eiendeler i innskuddsbasert livforsikring er ikke inkludert i tabellen. Eiendeler i innskuddsbasert livforsikring har 2 816 millioner kroner i finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi, alt i nivå 1. Per 31.03.2018 vil de 2 816 millioner kronene inngå med 1 768 millioner i aksjer og andeler i nivå 1, 1 041 millioner kroner i gjeldsinstrumenter til virkelig verdi i nivå 1 og det resterende er utlån og fordringer i nivå 1.

Hva gjelder flytting av papirer mellom nivåene er det lagt grenser på antall handelsdager og omsetningsmengde på aksjer for å skille nivå 1 og nivå 2. De generelle prinsippene rundt nivåfordeling går hovedsaklig på om eiendelen eller forpliktelsen er notert eller ikke, og om noteringen kan angis å være i et aktivt marked. For aksjer er det et ytterligere skille på handelsdager og omsetningsmengde som skiller ut noterte papirer som ikke inngår i aktivt marked. Ved flytting mellom nivåene tas det forøvrig utgangspunkt i verdien ved periodeslutt.

For aksjer er det i 1. kvartal 2018 flyttet 61 millioner kroner fra nivå 1 til nivå 2 og det er flyttet 727 millioner kroner fra nivå 2 til nivå 1, dette skyldes endringer i likviditet. Ingen flyttinger utover dette.

NOTE 12 Likviditetsrisiko

Tabellen nedenfor spesifiserer selskapets finansielle forpliktelser klassifisert etter forfallsstruktur. Beløpene i tabellen er udiskonterte kontraktmessige kontantsstrømmer.

31.03.2018 MILLIONER KRONER	Innen 1 mnd.	1-12 mnd.	1-5 år	5-10 år	Over 10 år	Sum
Ansvarlige lån ¹	0	492	985	6 286	0	7 763
Fondsobligasjonslån ¹	0	114	229	286	1 412	2 041
Gjeld til og innskudd fra kunder (uten bestemt forfall)	9 733	0	0	0	0	9 733
Utstedt obligasjonslån med fortrinnsrett	0	779	21 375	626	0	22 780
Gjeld til kredittinstitusjoner	1 516	497	536	0	0	2 549
Finansielle derivater	1 061	1 264	236	-60	-186	2 314
Leverandørgjeld	736	0	0	0	0	736
Betingede forpliktelser	15 280	0	0	0	0	15 280
Sum	28 327	3 147	23 360	7 137	1 226	63 196

Hensyntar man ikke-kontrollerende eierinteresser, reduseres derivater med forfall innen en måned med 103 millioner kroner, gjeld til kredittinstitusjoner innen en mnd. reduseres med 6 millioner kroner, derivater med forfall innen 1 til 12 måneder reduseres med 61 millioner kroner og derivater med forfall mellom 1 år og 5 år øker med 0,4 millioner kroner. Total reell likviditetsrisiko for konsernet er 63 026 millioner kroner.

31.03.2017 MILLIONER KRONER	Innen 1 mnd.	1-12 mnd.	1-5 år	5-10 år	Over 10 år	Sum
Ansvarlige lån ¹	0	1 230	937	6 214	0	8 382
Fondsobligasjonslån ¹	0	125	250	313	1 552	2 240
Gjeld til og innskudd fra kunder (uten bestemt forfall)	8 939	0	0	0	0	8 939
Utstedt obligasjonslån med fortrinnsrett	0	968	20 778	49	529	22 323
Gjeld til kredittinstitusjoner	4 179	333	1 621	0	0	6 134
Finansielle derivater	2 301	4 617	427	-29	-282	7 034
Leverandørgjeld	691	0	0	0	0	691
Betingede forpliktelser	14 424	0	0	0	0	14 424
Sum	30 535	7 273	24 013	6 547	1 799	70 167

¹ Noe av den ansvarlige lånekapitalen er evigvarende. Beregnede kontantstrømmer er frem til forventet forfall ved rentereguleringstidspunkt.

Hensyntar man ikke-kontrollerende eierinteresser, reduseres derivater med forfall innen en måned med 463 millioner kroner, gjeld til kredittinstitusjoner innen en mnd. reduseres med 358 millioner kroner og derivater med forfall innen 1 til 12 måneder reduseres med 80 millioner kroner. Total reell likviditetsrisiko for konsernet er 69 266 millioner kroner.

NOTE 12 Likviditetsrisiko - forts.

31.12.2017 MILLIONER KRONER	Innen 1 mnd.	1-12 mnd.	1-5 år	5-10 år	Over 10 år	Sum
Ansvarlige lån ¹	0	250	1 002	6 644	0	7 897
Fondsobligasjonslån ¹	0	60	238	298	1 466	2 062
Gjeld til og innskudd fra kunder (uten bestemt forfall)	9 669	0	0	0	0	9 669
Utstedt obligasjonslån med fortrinnsrett	0	999	20 641	630	0	22 269
Gjeld til kredittinstitusjoner	2 225	677	817	0	0	3 719
Finansielle derivater	3 987	2 716	431	-7	-196	6 931
Leverandørgjeld	162	0	0	0	0	162
Betingede forpliktelser	15 483	0	0	0	0	15 483
Sum	31 525	4 702	23 129	7 565	1 270	68 191

¹ Noe av den ansvarlige lånekapitalen er evigvarende. Beregnede kontantstrømmer er frem til forventet forfall ved rentereguleringstidspunkt.

Hensyntar man ikke-kontrollerende eierinteresser, reduseres derivater med forfall innen en måned med 197 millioner kroner, gjeld til kredittinstitusjoner innen en mnd. reduseres med 288 millioner kroner og derivater med forfall innen 1 til 12 måneder reduseres med 169 millioner kroner. Total reell likviditetsrisiko for konsernet er 67 537 millioner kroner.

Tabellen viser de samlede finansielle forpliktelsene konsernet har på rentebetalinger og innbetaling av hovedstol, basert på forfall. KLP Banken konsern innehar den største delen av de finansielle forpliktelsene i konsernet.

Med likviditetsrisiko menes risikoen for at konsernet ikke skal klare å innfri de finansielle forpliktelsene som det har. Risikoen for at konsernet ikke skal ha tilstrekkelig likviditet til å dekke kortsiktig gjeld og løpende drift er svært liten ettersom en stor del av eiendelene er likvide. Konsernet har betydelige midler investert i pengemarked, obligasjoner og aksjer som kan selges ved likviditetsbehov. Konsernets likviditetsstrategi innebærer at det til enhver tid skal ha tilstrekkelige likvide midler til å møte konsernets forpliktelser ved forfall, uten at det påløper kostnader av betydning knyttet til å frigjøre midler.

Aktivasammensetningen i konsernets porteføljer skal være tilstrekkelig likvid til å kunne dekke annet likviditetsbehov som kan oppstå. KLP Kapitalforvaltning AS forvalter likviditeten. Det er etablert interne rammer for størrelsen på likviditetsbeholdningen. Konsernets enhet for risikostyring overvåker og rapporterer utviklingen i likviditetsbeholdningen fortløpende. Konsernstyret fastsetter årlig en kapitalforvaltnings- og likviditetsstrategi for konsernet. Likviditetsstrategien inneholder blant annet rammer, ansvarsforhold, risikomål og beredskapsplan for likviditetsstyringen.

De største forpliktelsene i konsernet er forsikringsrelaterte og gjelder i all vesentlighet pensjonsforpliktelser. Disse forpliktelsene er fullfunderte og likviditetsstyringen håndteres på tilsvarende vis som øvrige forpliktelser.

NOTE 13 Renterisiko

31.03.2018 MILLIONER KRONER								
	Inntil 3 mnd.	Fra 3 mnd. til 12 mnd.	Fra 1 år til 5 år	Fra 5 år til 10 år	Over 10 år	Endring i kontantstrøm 01.01.2018 - 31.03.2018	Sum	Sum justert for ikke- kontrollerende eierinteresser
EIENDELER								
Finansielle derivater klassifisert som eiendeler	2	-5	21	169	-329	-1	-143	-138
Gjeldsinstrumenter klassifisert som lån og fordringer målt til amortisert kost	0	0	0	0	0	1	1	1
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	-52	-66	-1 293	-2 027	-1 730	91	-5 077	-4 464
Rentefondsandeler	-774	0	0	0	0	0	-774	-774
Utlån og fordringer	-1	-1	0	0	0	41	39	32
Utlån	0	0	0	0	0	350	350	350
Kontanter og innskudd	0	0	0	0	0	8	8	8
Betingede forpliktelser ¹	0	0	0	0	0	10	10	10
Sum eiendeler	-825	-72	-1 272	-1 858	-2 059	501	-5 585	-4 975
FORPLIKTELSE								
Innskudd	0	0	0	0	0	-24	-24	-24
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapir	0	1	0	0	0	-58	-58	-58
Finansielle derivater klassifisert som gjeld	-2	3	53	9	2	6	70	71
Fondsobligasjon og ansvarlige lån	0	0	0	53	78	0	131	131
Gjeld til kredittinstitusjoner	0	0	0	0	0	-12	-12	-12
Sum forpliktelser	-2	3	53	62	80	-89	108	108
Sum før skatt	-827	-69	-1 219	-1 796	-1 979	412	-5 478	-4 867
Sum etter skatt	-620	-52	-915	-1 347	-1 484	309	-4 108	-3 650

¹ Betingede forpliktelser er i denne sammenheng aksepterte, ikke utbetalte utlån.

NOTE 13 Renterisiko – forts.

31.03.2017 MILLIONER KRONER								
	Inntil 3 mnd.	Fra 3 mnd. til 12 mnd.	Fra 1 år til 5 år	Fra 5 år til 10 år	Over 10 år	Endring i kontantstrøm 01.01.2017 - 31.03.2017	Sum	Sum justert for ikke- kontrollerende eierinteresser
EIENDELER								
Aksjefondsandeler	0	0	0	0	0	0	0	1
Finansielle derivater klassifisert som eiendeler	20	-41	105	-41	-346	-8	-312	-291
Gjeldsinstrumenter klassifisert som lån og fordringer målt til amortisert kost	0	0	0	0	0	2	2	2
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	-51	-95	-1 272	-2 039	-1 603	91	-4 970	-4 341
Rentefondsandeler	-818	0	0	0	0	0	-818	-818
Utlån og fordringer	-1	-1	0	0	0	38	36	30
Utlån	0	0	0	0	0	122	122	122
Kontanter og innskudd	0	0	0	0	0	6	6	6
Betingede forpliktelser ¹	0	0	0	0	0	15	15	15
Sum eiendeler	-851	-138	-1 167	-2 081	-1 949	266	-5 920	-5 273
FORPLIKTELSE								
Innskudd	0	0	0	0	0	-89	-89	-89
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapir	0	0	59	0	47	-233	-127	-127
Finansielle derivater klassifisert som gjeld	-8	42	83	104	2	10	233	233
Fondsobligasjon og ansvarlige lån	0	0	0	67	82	0	149	149
Gjeld til kredittinstitusjoner	0	0	0	0	0	-5	-5	-5
Sum forpliktelser	-8	42	142	171	131	-316	162	161
Sum før skatt	-859	-96	-1 025	-1 910	-1 818	-50	-5 758	-5 112
Sum etter skatt	-644	-72	-769	-1 433	-1 364	-38	-4 318	-3 834

¹ Betingede forpliktelser er i denne sammenheng aksepterte, ikke utbetalte utlån.

NOTE 13 Renterisiko – forts.

31.12.2017 MILLIONER KRONER								
	Inntil 3 mnd.	Fra 3 mnd. til 12 mnd.	Fra 1 år til 5 år	Fra 5 år til 10 år	Over 10 år	Endring i kontantstrøm 01.01.2017 - 31.12.2017	Sum	Sum justert for ikke- kontrollerende eierinteresser
EIENDELER								
Finansielle derivater klassifisert som eiendeler	0	51	5	-36	-240	-27	-248	-237
Gjeldsinstrumenter klassifisert som lån og fordringer målt til amortisert kost	0	0	0	0	0	7	7	7
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	-55	-60	-1 275	-2 099	-1 732	371	-4 851	-4 221
Rentefondsandeler	-813	0	0	0	0	0	-813	-813
Utlån og fordringer	0	-3	0	0	0	130	126	102
Utlån	0	0	0	0	0	611	611	611
Kontanter og innskudd	0	0	0	0	0	28	28	28
Betingede forpliktelser ¹	0	0	0	0	0	44	44	44
Sum eiendeler	-869	-12	-1 271	-2 135	-1 972	1 163	-5 096	-4 479
FORPLIKTELSE								
Innskudd	0	0	0	0	0	-97	-97	-97
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapir	0	1	0	0	0	-229	-228	-228
Finansielle derivater klassifisert som gjeld	-1	8	70	149	-35	41	232	225
Fondsobligasjon og ansvarlige lån	0	0	0	59	73	0	132	132
Gjeld til kredittinstitusjoner	0	0	0	0	0	-26	-26	-26
Sum forpliktelser	-1	9	70	208	38	-310	14	6
Sum før skatt	-870	-3	-1 201	-1 927	-1 934	853	-5 083	-4 472
Sum etter skatt	-652	-2	-901	-1 445	-1 451	640	-3 812	-3 354

¹ Betingede forpliktelser er i denne sammenheng aksepterte, ikke utbetalte utlån.

Noten viser resultateffekten ved en økning i markedsrenten på én prosent, for virkelig verdi risiko og flytende rente risiko.

Endring i virkelig verdi (virkelig verdi risiko) vises i de fem første kolonnene, sortert etter forfallstidspunkt på papirene, og er beregnet ved endring i virkelig verdi på rentebærende instrumenter hvis renten hadde vært en prosent høyere ved periodeslutt. Kolonnen «Endring i kontantstrøm» (flytende rente risiko) viser endringen i kontantstrømmer hvis renten hadde vært en prosent høyere gjennom perioden det rapporteres på. Summen av disse reflekterer den samlede resultateffekten som scenarioet ved en prosents høyere rente hadde gitt konsernet i perioden det rapporteres på.

Virkelig verdi risiko gjelder fastrente papirer hvor markedsverdien på papiret svinger i motsatt takt av markedsrenten. Flytende rente risiko gjelder papirer som har flytende rente, hvor markedsverdien holder seg stabil, men hvor endring i markedsrente gir utslag i endrede løpende inntekter.

Rentepapirer, med følgende egenskaper og klassifiseringer, faller inn under noten; verdipapirer til virkelig verdi over resultatet (flytende og faste rentebetingelser), investeringer som holdes til forfall (kun de med flytende rentebetingelser) og lån og fordringer (kun de med flytende rentebetingelser). Konsernet har ingen rentepapirer klassifisert som tilgjengelig for salg.

NOTE 13 Renterisiko – forts.

Konsernets investeringer i renteinstrumenter med fast rente, som regnskapsføres til amortisert kost, gir ingen endring i resultatregnskapet ved endring av markedsrente. Tilsvarende gjelder for utstedt gjeld med fast rente regnskapsført til amortisert kost.

Forsikringskontrakter med avkastningsgaranti endrer ikke regnskapsmessig verdi selv om rentenivået endres. Endring i rentenivå har heller ingen innvirkning på den garanterte avkastningen, men vil ha betydning for den oppnådde avkastning som skal dekke avkastningsgarantien. Det skyldes at forsikringsmidlene delvis investeres i gjeldsinstrumenter hvor kontantstrømmene skal bidra til å dekke avkastningsgarantien.

NOTE 14 Kredittrisiko

31.03.2018 MILLIONER KRONER									
	Investment grade AAA til BBB	Lavere Rating	Offentlig garanti	Bank og finans	Boliglån < 80% ¹	Boliglån > 80% ¹	Øvrige	Totalt	Totalt justert for andelseiers interesser i konsoliderte verdipapirfond
Gjeldsinstrumenter som holdes til forfall målt til amortisert kost	29 499	0	30	0	0	0	2 210	31 740	31 740
Gjeldsinstrumenter klassifisert som lån og fordringer målt til amortisert kost	99 787	0	862	0	0	0	22 651	123 301	123 301
Gjeldsinstrumenter til virkelig verdi - verdipapirer med fast avkastning	112 728	1 100	5 081	7 445	0	0	12 793	139 147	125 512
Rentefond omløp	0	0	0	0	0	0	13 279	13 279	13 279
Utlån og fordringer	19 988	0	0	0	0	0	177	20 165	17 454
Finansielle derivater klassifisert som eiendeler	2 643	0	0	0	0	0	0	2 643	2 269
Kontanter og innskudd	3 298	0	0	45	0	0	0	3 343	3 343
Utlån	0	0	61 310	0	16 378	1 889	8 057	87 634	87 634
Sum	267 944	1 100	67 284	7 490	16 378	1 889	59 168	421 253	404 531

SPESIFISERING AV INVESTMENT GRADE MILLIONER KRONER					
	AAA	AA	A	BBB	Sum Invest- ment grade
Gjeldsinstrumenter som holdes til forfall målt til amortisert kost	13 446	4 053	8 429	3 571	29 499
Gjeldsinstrumenter klassifisert som lån og fordringer målt til amortisert kost	21 641	18 576	45 599	13 972	99 787
Gjeldsinstrumenter til virkelig verdi - verdipapirer med fast avkastning	42 964	9 314	32 643	27 808	112 728
Rentefond omløp	0	0	0	0	0
Utlån og fordringer	0	4 695	15 293	0	19 988
Finansielle derivater klassifisert som eiendeler	0	193	2 450	0	2 643
Kontanter og innskudd	25	645	2 628	0	3 298
Utlån	0	0	0	0	0
Sum	78 077	37 475	107 042	45 350	267 944

¹ Disse to kolonnene gir informasjon på andel boliglån med pantsikkerhet innenfor 80% av verdigrunnlag og boliglån som overgår 80% pantsikkerhet av verdigrunnlag.

NOTE 14 Kredittisiko – forts.

31.03.2017 MILLIONER KRONER									
	Investment grade AAA til BBB	Lavere Rating	Offentlig garanti	Bank og finans	Boliglån < 80% ¹	Boliglån > 80% ¹	Øvrige	Totalt	Totalt justert for andelseieres interesser i konsoliderte verdipapirfond
Gjeldsinstrumenter som holdes til forfall målt til amortisert kost	29 723	0	30	0	0	0	3 106	32 859	32 859
Gjeldsinstrumenter klassifisert som lån og fordringer målt til amortisert kost	82 256	0	633	0	0	0	25 081	107 970	107 952
Gjeldsinstrumenter til virkelig verdi - verdipapirer med fast avkastning	114 161	82	7 339	0	0	7 851	12 653	142 086	128 468
Rentefond omløp	0	0	0	0	0	0	13 074	13 074	13 074
Utlån og fordringer	16 819	0	0	0	0	174	0	16 993	14 870
Finansielle derivater klassifisert som eiendeler	1 333	0	0	0	0	0	0	1 333	1 312
Kontanter og innskudd	2 539	0	0	0	0	0	0	2 539	2 539
Utlån	0	0	59 649		15 129	1 309	8 124	84 211	84 211
Sum	246 830	82	67 652	0	15 129	9 333	62 039	401 065	385 284

SPESIFISERING AV INVESTMENT GRADE MILLIONER KRONER					
	AAA	AA	A	BBB	Sum Invest- ment grade
Gjeldsinstrumenter som holdes til forfall målt til amortisert kost	13 491	4 143	7 880	4 208	29 723
Gjeldsinstrumenter klassifisert som lån og fordringer målt til amortisert kost	15 948	20 423	39 613	6 272	82 256
Gjeldsinstrumenter til virkelig verdi - verdipapirer med fast avkastning	44 572	14 002	37 240	18 346	114 161
Rentefond omløp	0	0	0	0	0
Utlån og fordringer	0	1 888	14 713	218	16 819
Finansielle derivater klassifisert som eiendeler	0	137	1 196	0	1 333
Kontanter og innskudd	0	126	2 412	0	2 539
Utlån	0	0	0	0	0
Sum	74 011	40 720	103 055	29 044	246 830

¹ Disse to kolonnene gir informasjon på andel boliglån med pantsikkerhet innenfor 80% av verdigrunnlag og boliglån som overgår 80% pantsikkerhet av verdigrunnlag.

NOTE 14 Kredittisiko – forts.

31.12.2017 MILLIONER KRONER									
	Investment grade AAA til BBB	Lavere Rating	Offentlig garanti	Bank og finans	Boliglån < 80% ¹	Boliglån > 80% ¹	Øvrige	Totalt	Totalt justert for andelseieres interesser i konsoliderte verdipapirfond
Gjeldsinstrumenter som holdes til forfall målt til amortisert kost	28 893	0	31	0	0	0	2 207	31 131	31 131
Gjeldsinstrumenter klassifisert som lån og fordringer målt til amortisert kost	92 315	0	6 281	100	0	0	22 680	121 377	121 318
Gjeldsinstrumenter til virkelig verdi - verdipapirer med fast avkastning	115 270	1 003	5 539	7 266	0	0	13 018	142 095	128 012
Rentefond omløp	0	0	0	0	0	0	13 485	13 485	13 485
Utlån og fordringer	16 847	0	0	0	0	0	0	16 847	13 755
Finansielle derivater klassifisert som eiendeler	1 525	0	0	4	0	0	0	1 529	1 407
Kontanter og innskudd	2 775	0	0	45	0	0	0	2 820	2 820
Utlån	0	0	62 329	0	14 928	2 694	8 007	87 959	87 959
Sum	257 625	1 003	74 180	7 415	14 928	2 694	59 397	417 242	399 887

SPESIFISERING AV INVESTMENT GRADE MILLIONER KRONER					
	AAA	AA	A	BBB	Sum Invest- ment grade
Gjeldsinstrumenter som holdes til forfall målt til amortisert kost	12 438	4 027	8 717	3 711	28 893
Gjeldsinstrumenter klassifisert som lån og fordringer målt til amortisert kost	16 127	18 885	44 380	12 924	92 315
Gjeldsinstrumenter til virkelig verdi - verdipapirer med fast avkastning	43 799	9 320	35 591	26 560	115 270
Rentefond omløp	0	0	0	0	0
Utlån og fordringer	0	10 959	5 887	0	16 847
Finansielle derivater klassifisert som eiendeler	0	71	1 450	4	1 525
Kontanter og innskudd	0	315	2 460	0	2 775
Utlån	0	0	0	0	0
Sum	72 363	43 577	98 485	43 199	257 625

¹ Disse to kolonnene gir informasjon på andel boliglån med pantsikkerhet innenfor 80% av verdigrunnlag og boliglån som overgår 80% pantsikkerhet av verdigrunnlag.

NOTE 14 Kredittrisiko – forts.

Med kredittrisiko menes risikoen for at motparten ikke skal klare å møte sine forpliktelser til KLP Konsernet. I denne tabellen er kredittrisikoen målt ved ratingbyråers estimater på hvor høy kredittverdighet de ulike utstederne av rentepapirer har. For eiendeler som ikke er ratet så er de lagt i andre kategorier som beskriver kredittrisiko, eksempelvis sektor og garantier.

Det er lagt vekt på at kreditteksponeringen er diversifisert for å unngå konsentrasjon av kredittrisiko mot enkelte debitorer. For å overvåke kredittrisiko i utlånene og investeringene er det nedsatt en egen kredittkomite som møtes på jevnlig basis. Grensene for kredittrisiko mot den enkelte debitor fastsettes av komiteen. Endringer i debitors kredittvurdering overvåkes og følges opp av KLP Kapitalforvaltning AS.

Konsernet har god balanse mellom norske og internasjonale obligasjoner, og har en portefølje av utelukkende gode kreditter. Konsernet har en høy konsentrasjon av gjeldsinstrumenter rettet mot norsk offentlig sektor.

I noteinndelingen er det benyttet rating fra Standard & Poor's, Moodys og Fitch. Ratingen er konvertert til S&P sin ratingtabell, hvor AAA er tilknyttet papirer med høyest

kredittverdighet. Laveste rating av de tre er benyttet. Alle tre ratingselskaper er likestilte som grunnlag for investeringer i rentepapirer. Det som er klassifisert som «Øvrige» er i all hovedsak verdipapirer utstedt av kraftselskaper og andre foretaksobligasjoner; dette beløper seg til 59 milliarder kroner per 31.03.2018. KLP Konsernet har strenge retningslinjer for investeringer i rentepapirer, som også gjelder for investeringer som faller inn under kategorien Øvrige. Beregning av boliglån innenfor og utenfor 80% av verdigrunnlaget er noe endret per 31.03.2018 for å gi et mer reelt bilde av personmarkedet og tilhørende kredittrisiko, dette gir utslag i lavere beløp i kolonnen med lavest sikkerhet.

Linjene i noten er sammenfallende med balanseoppsettet. Unntakene er gjeldsinstrumenter til virkelig verdi som er delt opp i tre kategorier i noten og utlån som vist samlet i noten, men som befinner seg på to linjer i balansen (virkelig verdi og amortisert kost).

Konsernregnskapet viser enheter KLP konsernet anses å ha kontroll over. Dette gir inntrykk av en høyere risiko enn hva som er reelt, da risiko som konsernet ikke bærer vises i regnskapet. I ytterste kolonne vises det kun selskaper, og faktisk eierskap i fond som konsernet har ved periodeslutt.

MILLIONER KRONER		31.03.2018		31.03.2017		31.12.2017	
	Konsolidert	Justert for andelseieres interesser i konsoliderte verdipapirfond	Konsolidert	Justert for andelseieres interesser i konsoliderte verdipapirfond	Konsolidert	Justert for andelseieres interesser i konsoliderte verdipapirfond	
TI STØRSTE MOTPARTER							
Motpart 1	15 996	15 822	16 441	16 317	15 988	15 820	
Motpart 2	11 289	11 028	10 547	10 001	8 274	8 137	
Motpart 3	8 861	7 950	8 617	8 617	8 137	8 067	
Motpart 4	7 950	6 841	7 465	6 085	7 427	5 579	
Motpart 5	5 659	5 602	6 388	5 971	5 746	5 577	
Motpart 6	5 090	4 848	5 413	5 345	5 642	5 511	
Motpart 7	4 752	4 752	5 085	5 034	4 698	4 698	
Motpart 8	4 605	3 958	4 752	4 752	4 361	3 959	
Motpart 9	3 870	3 837	3 651	3 267	3 999	3 360	
Motpart 10	3 278	3 149	3 612	3 230	3 131	3 122	
Totalt	71 349	67 785	71 971	68 620	67 404	63 830	

Tabellen ovenfor viser de ti største motpartene KLP konsernet har eksponering mot. Beløpene oppgitt er balanseført verdi. «Totalt justert for andelseieres interesser i konsoliderte verdipapirfond» inkluderer kun det som er i

konsernets eie og hvor konsernet innehar reell kredittrisiko. Majoriteten av de ti største motpartene er enten finansinstitusjoner eller motparter omfattet av en offentlig garanti (statlig eller kommunal garanti).

NOTE 15 Forsikringsmessige avsetninger i livsforsikring

MILLIONER KRONER	31.03.2018	31.03.2017	31.12.2017
Premiereserve - ordinær tariff	411 143	387 871	407 702
Premiefond, bufferfond og pensjonistenes overskuddsfond	15 462	16 799	15 043
Tilleggsavsetning	25 648	24 472	25 646
Kursreguleringsfond	34 671	33 506	42 309
Andre avsetninger	56	52	104
Udisponert resultat tilført forsikringskontraktene	2 427	160	0
Sum forsikringsmessige avsetninger i livsforsikring	489 407	462 700	490 803

MILLIONER KRONER	31.03.2018	31.03.2017	31.12.2017
Premiereserve	2 804	1 966	2 675
Innskuddsfond	12	10	9
Sum avsetning i innskuddsbasert livsforsikring	2 816	1 976	2 684

NOTE 16 Annen kortsiktig gjeld

MILLIONER KRONER	31.03.2018	31.03.2017	31.12.2017
Kortsiktig gjeld verdipapirhandel	3 302	4 499	2 799
Påløpt ikke utlignet skatt	178	164	256
Forskuddstrekk pensjonsordning	341	338	394
Leverandørgjeld	184	188	741
Forhåndsinnkalt tilskudd til forsikringsvirksomheten	419	128	111
Øvrig kortsiktig gjeld	2 259	1 427	1 618
Sum annen kortsiktig gjeld	6 683	6 744	5 919

NOTE 17 Kapitalkrav

I Solvens II-balansen inngår eiendeler og forpliktelser til virkelig verdi. For eiendeler som har en annen verdi i regnskapet legges derfor mer-/mindreverdiene til. For KLPs forsikringsforpliktelser finnes det ikke observerbare markedsverdier. Disse beregnes derfor ved et beste estimat basert på aktuarielle forutsetninger. I tillegg kommer en risikomargin som skal reflektere en tredjeparts kapitalkostnader ved å overta disse forpliktelsene.

Kapitalgruppe 1 fremkommer av Solvens II-balansen, samt fondsobligasjonslånet. Kapitalgruppe 2 består av ansvarlige lån, risikoutjevningfond og ikke-innbetalt supplerende kapital. Finanstilsynet har godkjent at KLPs vedtektsfestede etterinnkallingsrett kan regnes med som

supplerende kapital med et beløp tilsvarende 2,5% av foretakets premiereserve. Kapital som kan medregnes i kapitalgruppe 2 er i hovedsak begrenset oppad til 50% av kapitalkravet.

Uten bruk av midlertidig fradrag i forsikringstekniske avsetninger er foretakets solvensgrad 233% som er godt over foretakets mål om minst 150%. Med det midlertidige fradraget er solvensgraden 291%.

	31.03.2018	31.12.2017
Solvensgrad	233 %	224 %

MILLIARDER KRONER	31.03.2018	31.12.2017		31.03.2018	31.12.2017
FORENKLET SOLVENS II BALANSE					
Eiendeler, bokført	543	542	Beste estimat	489	493
Merverdier HTF/lån og fordringer	7	10	Risikomargin	13	13
Merverdier øvrige utlån	0	1	Ansvarlige lån/fondsobligasjonslån	8	8
Øvrige mer/mindreverdier	0	0	Andre forpliktelser	9	8
Utsatt skattefordel	0	0	Utsatt skatteforpliktelse	2	1
Sum eiendeler etter solvens II	550	552	Sum forpliktelser etter solvens II	520	524
			Eiendeler minus forpliktelser	30	29
			- Utsatt skattefordel	0	0
			- Risikoutjevningfond	-4	-4
			+ Fondsobligasjonslån	2	2
			Basiskapital - kapitalgruppe 1	27	26
			Tellende ansvarlig kapital - kapitalgruppe 1	27	26
			Ansvarlige lån	6	6
			Risikoutjevningfond	4	4
			Basiskapital - kapitalgruppe 2	10	11
			Supplerende kapital	10	10
			Supplerende kapital - kapitalgruppe 2	10	10
			Fradrag for maks. kapital i gruppe 2	-14	-13
			Tellende ansvarlig kapital - kapitalgruppe 2	7	7
			Utsatt skattefordel	0	0
			Tellende ansvarlig kapital - kapitalgruppe 3	0	0
			Tellende ansvarlig kapital under Solvens II	34	33
			Solvenskapitalkrav (SCR)	14	15
			Solvensgrad	233 %	224 %

NOTE 18 Presentasjon av eiendeler og gjeld som er gjenstand for netto oppgjør

31.03.2018 MILLIONER KRONER					Relaterte beløp som ikke er presentert netto			
	Brutto finansielle eiendeler/gjeld	Brutto eiendeler/gjeld som er presentert netto	Balanseført verdi	Finansielle instrumenter	Sikkerhet i kontanter	Sikkerhet i verdipapirer	Netto beløp	Netto beløp justert for andelseieres interesser i konsoliderte verdipapirfond
EIENDELER								
Finansielle derivater	2 643	0	2 643	-1 068	-3 892	-202	0	0
Repoer	0	0	0	0	0	0	0	0
Sum	2 643	0	2 643	-1 068	-3 892	-202	0	0
GJELD								
Finansielle derivater	1 523	0	1 523	-1 068	-43	-98	334	324
Repoer	1 048	0	1 048	0	0	0	1 048	1 048
Sum	2 571	0	2 571	-1 068	-43	-98	1 381	1 372

31.03.2017 MILLIONER KRONER					Relaterte beløp som ikke er presentert netto			
	Brutto finansielle eiendeler/gjeld	Brutto eiendeler/gjeld som er presentert netto	Balanseført verdi	Finansielle instrumenter	Sikkerhet i kontanter	Sikkerhet i verdipapirer	Netto beløp	Netto beløp justert for andelseieres interesser i konsoliderte verdipapirfond
EIENDELER								
Finansielle derivater	1 333	0	1 333	-587	-786	0	23	20
Repoer	0	0	0	0	0	0	0	0
Sum	1 333	0	1 333	-587	-786	0	23	20
GJELD								
Finansielle derivater	5 125	0	5 125	-587	-2 979	0	454	411
Repoer	1 057	0	1 057	0	0	0	1 057	1 057
Sum	6 182	0	6 182	-587	-2 979	0	1 511	1 468

NOTE 18 Presentasjon av eiendeler og gjeld som er gjenstand for netto oppgjør – forts

31.12.2017 MILLIONER KRONER					Relaterte beløp som ikke er presentert netto			
	Brutto finansielle eiendeler/gjeld	Brutto eiendeler/gjeld som er presentert netto	Balanseført verdi	Finansielle instrumenter	Sikkerhet i kontanter	Sikkerhet i verdipapirer	Netto beløp	Netto beløp justert for andelseieres interesser i konsoliderte verdipapirfond
EIENDELER								
Finansielle derivater	1 529	0	1 529	-941	-729	0	8	15
Repoer	0	0	0	0	0	0	0	0
Sum	1 529	0	1 529	-941	-729	0	8	15
GJELD								
Finansielle derivater	4 760	0	4 760	-941	-1 080	-4 362	457	457
Repoer	1 089	0	1 089	0	0	0	1 089	1 089
Sum	5 849	0	5 849	-941	-1 080	-4 362	1 547	1 547

Formålet med noten er å vise den potensielle effekten av nettingavtaler i konsernet; hvilke muligheter konsernet har for å motregne bilaterale avtaler mot andre motparter dersom disse skulle gå konkurs, og beløpet som gjenstår om alle slike nettingavtaler materialiseres. Notene viser derivatposisjoner i balansen.

De konsoliderte tallene inkluderer alle enheter KLP konsernet anses å ha kontroll over. I tillegg viser ytterste kolonne hvilket reelt nettobeløp som gjenstår om konsernet motregner avtalene; noe som kun inkluderer konsernselskaper av ordinær art.

Nøkkeltall - akkumulert

MILLIONER KRONER	1. kvartal 2018	4. kvartal 2017	3. kvartal 2017	2. kvartal 2017	1. kvartal 2017	4. kvartal 2016	3. kvartal 2016	2. kvartal 2016
KLP KONSERN								
Resultat før skatt	880	2 474	2 799	1 946	779	2 449	2 085	1 378
Forvaltningskapital	649 547	652 167	641 486	627 805	612 441	596 113	588 940	577 072
Egenkapital	30 158	29 564	30 506	28 753	27 180	27 823	26 827	25 049
Solvensgrad	233 %	224 %	210 %	204 %	203 %	198 %	197 %	180 %
Antall ansatte i konsernet	993	961	956	955	941	946	949	952
KOMMUNAL LANDSPENSJONSKASSE								
Resultat før skatt	812	1 993	1 295	1 084	475	2 125	1 858	1 196
Premieinntekter for egen regning	6 334	32 417	23 989	15 158	6 483	36 854	29 715	19 674
- herav tilflyttet premiereserve	5	298	208	208	177	3 250	3 529	1 736
Erstatninger for egen regning	4 844	17 386	13 044	8 751	4 459	16 387	12 199	8 035
- herav fraflyttet premiereserve, tilleggsavs. og kursreguleringsfond	424	212	211	211	188	124	124	124
Eiendeler i kollektivporteføljen	495 146	495 607	480 375	476 229	469 414	460 289	447 945	444 205
Eiendeler i investeringsvalgporteføljen	2 351	2 375	2 329	2 293	2 244	2 184	2 199	2 105
Forsikringskundernes fond inkludert opptjent resultat	487 732	489 159	477 463	469 952	461 095	452 375	444 749	434 146
- herav fond med garantert avkastning	402 945	421 286	411 325	408 413	403 030	399 562	391 448	385 763
Ansvarlig kapital	34 131	33 511	34 597	32 610	32 462	31 338	30 604	28 544
Solvensgrad	255 %	242 %	223 %	216 %	214 %	209 %	208 %	189 %
Risikoresultat	193	599	426	272	100	784	475	278
Avkastningsresultat	2 931	6 769	5 487	1567	139	8 094	6 759	3 952
Administrasjonsresultat	29	141	143	51	32	-50	135	65
Soliditetskapital	109 209	116 656	115 446	108 843	105 303	98 856	103 885	96 744
Bokført avkastning kollektivporteføljen	1,2 %	3,9 %	3,1 %	1,5 %	0,7 %	4,4 %	3,5 %	2,2 %
Verdijustert avkastning kollektivporteføljen	-0,4 %	6,7 %	4,6 %	3,0 %	1,7 %	5,8 %	4,4 %	2,7 %
Avkastning investeringsvalgporteføljen	-0,9 %	7,4 %	5,0 %	3,2 %	1,8 %	6,2 %	4,4 %	2,5 %
Avkastning selskapsporteføljen	1,6 %	4,0 %	3,0 %	2,2 %	0,9 %	4,7 %	4,0 %	2,7 %

Nøkkeltall - akkumulert – forts

MILLIONER KRONER	1. kvartal 2018	4. kvartal 2017	3. kvartal 2017	2. kvartal 2017	1. kvartal 2017	4. kvartal 2016	3. kvartal 2016	2. kvartal 2016
KLP SKADEFORSIKRING AS								
Resultat før skatt	-12,5	164,2	152,6	114,9	49,6	255,4	185,6	116,3
Opptjente brutto premier	324,1	1 344,3	997,7	652,6	320,4	1207,5	894,9	588,9
Premieinntekter for egen regning	306,7	1 286,8	954,7	623,9	304,5	1150,1	851,9	560,5
Egenkapital	1 767,9	1 771,9	1 828,5	1 806	1 739	1 715,8	1 808,9	1 755,2
Skadeprosent	77,2 %	84,2 %	80,6 %	77,0 %	81,1 %	75,9 %	80,6 %	80,0 %
Totalkostnadsprosent	101,7 %	106,0 %	101,0 %	98,9 %	103 %	98,7 %	101,6 %	101,7 %
Avkastning på midler til forvaltning	-0,2 %	5,6 %	3,8 %	2,5 %	1,4 %	6,1 %	4,9 %	3,1 %
Ansvarlig kapital	1 771	1 764	1 873	1 877	1 848	1 762	1 805	1 789
Solvensgrad	237 %	233 %	257 %	264 %	264 %	261 %	275 %	278 %
Årlig premievolum person	539,6	526,4	510,5	488,2	462,0	435,2	408,7	387,4
Årlig premievolum arbeidsgiver	791,5	889,6	873,6	865,2	851,4	832,2	826,2	822,8
Netto nytegning (akkumulert innenfor året)	11,7	50,3	103,6	72,8	32,5	135,2	83,0	52,0
KLP BEDRIFTSPENSJON AS								
Resultat før skatt	-8,5	-24,5	-23,4	-17,4	-12,1	-27,6	-9,4	-6,9
Premieinntekter for egen regning	247,5	996,7	770,4	569,9	320,8	574,3	383,8	249,1
- herav tilflyttet premiereserve	118,4	543,1	447	351,6	209,8	185,0	101,9	65,3
Forsikringskundernes fond inkludert opptjent resultat	4 491	4 328	4 048	3 796	3 581	3 241	3 027	2 873
- herav fond med garantert avkastning	1 483	1 442	1 425	1 425	1 422	1 390	1 358	1 351
Avkastningsresultat	11,5	77,8	16,1	4,5	-2,6	31,0	13,2	8,6
Risikoresultat	0,3	-0,6	-3,1	-2,4	-4,1	6,0	3,8	-0,0
Administrasjonsresultat	-11,2	-38,8	-28	-20	-9,1	-32,5	-18,6	-12,8
Ansvarlig kapital	209	195	268	285	29	11	101	89
Solvensgrad	126 %	107 %	147 %	185 %	33 %	22% ¹	98 %	69 %
Soliditetskapital	674,4	721,3	708,7	716,6	483,3	479,4	516,9	516,3
Bokført kapitalavkastning kollektivportefølje	1,4 %	8,3 %	3,3 %	1,8 %	0,6 %	5,3 %	3,5 %	2,2 %
Verdijustert kapitalavkastning kollektivportefølje	0,4 %	5,6 %	3,7 %	2,4 %	1,2 %	5,7 %	4,4 %	2,8 %
Avkastning innskuddspensjon med investeringsvalg	-2,6 %	11,9 %	8,3 %	4,4 %	1,8 %	7,0 %	4,4 %	1,8 %
Avkastning selskapsportefølje	0,0 %	2,3 %	1,8 %	1,3 %	0,7 %	2,4 %	2,3 %	1,7 %

¹Det er foretatt en rekalkulering etter solvens II per 31.12.2016. Etter de nye beregningene er kapitaldekningen per 31.12.2016 22% mot tidligere rapportert 79%.

Nøkkeltall - akkumulert – forts

MILLIONER KRONER	1. kvartal 2018	4. kvartal 2017	3. kvartal 2017	2. kvartal 2017	1. kvartal 2017	4. kvartal 2016	3. kvartal 2016	2. kvartal 2016
KLP BANKEN KONSERN								
Resultat før skatt	23,7	103,1	81,7	47,9	23,2	91,2	90,7	58,0
Netto renteinntekter	64,6	241,6	173,9	108,5	51,4	194,3	149,4	100,3
Øvrige driftsinntekter	18,3	68,2	50,7	33,6	16,8	66,4	49,3	32,1
Driftskostnader og avskrivninger	-58,1	-203,4	-143,2	-97,8	-48,6	-179,5	-126,1	-89,1
Netto realisert/urealisert endring finansielle instrumenter til virkelig verdi	-1,1	-3,4	0,3	3,5	3,7	11,1	18,5	14,9
Innskudd	9 733	9 669	9 401	9 138	8 939	8 688	8 454	8 252
Utlån med pant i bolig	15 147	14 441	14 003	13 730	13 376	12 717	12 812	12 294
Utlån med offentlig garanti	16 091	16 322	17 015	17 166	17 282	17 246	17 336	16 048
Misligholdte lån	27	22	17	26	28	22	24	28
Innlån ved utstedelse av verdipapirer	23 341	22 924	23 223	23 762	23 241	23 451	24 455	23 799
Forvaltningskapital	35 404	34 981	34 855	35 140	34 383	34 382	34 949	34 145
Gjennomsnittlig forvaltningskapital	35 192	34 682	34 619	34 761	34 383	32 838	33 122	32 720
Egenkapital	2 094	2 078	1 910	1 887	1 868	1 850	1 598	1 574
Rentenetto	0,18 %	0,70 %	0,50 %	0,31 %	0,15 %	0,59 %	0,45 %	0,31 %
Resultat av ordinær drift før skatt	0,07 %	0,30 %	0,24 %	0,14 %	0,07 %	0,28 %	0,27 %	0,18 %
Egenkapitalavkastning før skatt	4,57 %	5,57 %	5,89 %	5,18 %	5,02 %	6,05 %	8,02 %	7,69 %
Kapitaldekning	20,6 %	21,1 %	19,5 %	19,3 %	19,3 %	19,0 %	16,8 %	16,5 %
Antall personkunder	57 568	54 568	52 510	50 885	49 038	46 801	45 246	43 566
Herav medlemmer i KLP	40 317	38 382	37 044	35 983	34 703	33 173	32 066	31 070
KLP KAPITALFORVALTNING AS								
Resultat før skatt	-2,1	46,7	50,7	26,6	17,5	18,2	16,3	1,8
Totale midler til forvaltning	483 074	488 947	473 995	463 558	455 577	441 943	431 741	417 789
Midler forvaltet for eksterne kunder	63 989	70 878	64 883	62 128	58 210	54 003	49 434	46 509

Kvartalsregnskap

BÆREKRAFTSREGNSKAP
1. KVARTAL 2018

Bærekraftsregnskap

INTEGRERE SAMFUNNSANSVAR I ALL VÅR VIRKSOMHET	Endring 1. kvartal						Bidrar til FN's bærekraftsmål
	2018	2017	31.03.2018	31.03.2017	31.12.2017	31.12.2016	
MEDARBEIDERSTATISTIKK							
Ansatte i KLP	5	-9	966	941	961	950	n/a
Sykefravær totalt	0,7 %	0,7 %	5,3 %	5,2 %	4,6 %	4,5 %	3.
MILJØ							
Antall flyreiser (t/r reiser)	851	943	851	943	3107	3294	13. 12.
Klimagassutslipp fra forretningsreiser med fly (tonn CO2e)	146	150	146	150	534	550	13. 12.
Energiforbruk i KLPs egne kontorlokaler (kWh/m2)	28	32	158	179	130	147	9. 13.
Energiforbruk i KLPs eiendomsportefølje (kWh/m2)	2	n/a	189	n/a	187	188	9. 13.
ØKE INVESTERINGER SOM FREMMER EN BÆREKRAFTIG UTVIKLING OG STØTTER OPP OM VÅRE FINANSIELLE MÅL							
	Endring 1. kvartal						Bidrar til FN's bærekraftsmål
	2018	2017	31.03.2018	31.03.2017	31.12.2017	31.12.2016	
Fornybar energi i Norge (mNOK)	113	117	22 395	22 151	22282	22034	7.
Fornybar energi i Europa og USA (mNOK)	-13	120	1 075	772	1088	652	7.
Fornybar energi i utviklingsland (mNOK)	25	56	406	313	381	257	7. 9. 17.
Utlån til kraft, vann, avløp og renovasjon (mNOK)	4	5	3 177	3089	3173	3084	7.
Miljøbygg i eiendomsporteføljen (mNOK)	-149	30	9 966	8051	10115	8021	9.
Grønne obligasjoner (mNOK)	36	70	771	663	735	593	n/a
Totalt (mNOK)	16	398	37 790	35 039	37 774	34 641	n/a
Som andel av KLPs investeringer	0 %	0 %	7 %	7 %	7 %	7 %	n/a
Fossil energi (markedsverdi mNOK)	-351	-117	10 864	9 576	11215	9693	n/a
Fossil energi (som andel av KLPs investeringer)	0 %	0 %	2 %	2 %	2 %	2 %	n/a
Fornybar energi (markedsverdi mNOK)	129	298	27 053	26 325	26 924	26 027	7.
Fornybar energi (som andel av KLPs investeringer)	0 %	0 %	5 %	5 %	5 %	5 %	7.
Miljøbygg i eiendomsporteføljen (verdi mNOK)	-149	30	9 966	8051	10 115	8021	9.
Miljøbygg i eiendomsporteføljen (andel av porteføljens markedsverdi mNOK)	0 %	0 %	16 %	14 %	16 %	14 %	9.
FINANS I UTVIKLINGSLAND							
Bank og finans i utviklingsland (mNOK)	24	14	554	435	530	421	1. 5. 8. 17.

Bærekraftsregnskap

ØKE INVESTERINGER SOM FREMMER EN BÆREKRAFTIG UTVIKLING OG STØTTER OPP OM VÅRE FINANSIELLE MÅL	Endring 1. kvartal						Bidrar til FN´s bærekraftsmål
	2018	2017	31.03.2018	31.03.2017	31.12.2017	31.12.2016	
Selskaper utelukket fra investeringene	6	4	180	166	174	162	Alle bærekraftsmål
Generalforsamlinger i norske selskap hvor KLP har stemt (antall/andel)	6 (86%)	6 (100%)	6 (86%)	6 (100%)	115 (97%)	111 (96%)	n/a
Generalforsamlinger i utenlandske selskaper hvor KLP har stemt (antall/andel)	444 (94%)	401 (91%)	444 (94%)	401 (91%)	2617 (91%)	2627 (90%)	n/a
Selskaper KLP har hatt direkte dialog med	23	66	23	66	192	214	Alle bærekraftsmål

UTVIKLE PRODUKTER OG TJENESTER SOM BIDRAR TIL POSITIV SAMFUNNSUTVIKLING	Endring 1. kvartal						Bidrar til FN´s bærekraftsmål
	2018	2017	31.03.2018	31.03.2017	31.12.2017	31.12.2016	
UTLÅNSVIRKSOMHET							
Utlån til vei og transport (mNOK)	-1311	100	8099	7165	9411	7065	9
Utlån til offentlig eiendom (mNOK)	346	53	4406	3318	4060	3264	9
Utlån til offentlig sektor og virksomheter (mNOK)	282	-30	45369	43982	45087	44012	n/a

Noter til bærekraftsregnskapet

INTEGRERE SAMFUNNSANSVAR I ALL VÅR VIRKSOMHET

I KLP skal samfunnsansvar gjennomsyre organisasjonen og driften. KLP ønsker at samfunnsansvar skal være integrert i alle forretningsprosesser og virksomhetsområder på en relevant og hensiktsmessig måte.

MEDARBEIDERSTATISTIKK

Det er viktig at våre ansatte har et godt arbeidsmiljø. KLPs ansatte og deres samlede kompetanse er en nøkkelressurs for KLP. KLP jobber kontinuerlig med å redusere de ansatte sitt sykefravær.

FNS BÆREKRAFTSMÅL:

Tallene viser hvordan KLP støtter opp om FNs bærekraftsmål 3, å sikre god helse og fremme livskvalitet.

MÅLSETTING:

KLPs mål er å ha lavere sykefravær enn 4 prosent.

MILJØ

KLP jobber for å redusere miljøpåvirkningen av egen drift.

FNS BÆREKRAFTSMÅL:

Indikatorerne viser hvordan KLP bidrar mot flere av FNs bærekraftsmål:

- Mål 9. *Innovasjon og Infrastruktur*, spesielt mål 9.4 om å oppgradere infrastruktur og omstille næringslivet til å bli mer bærekraftig, med en mer effektiv bruk av ressurser og miljøvennlige teknologiformer.
- Mål 13, *stoppe klimaendringene*.

MÅLSETTING:

- Halvere klimagassutslipp fra egen drift innen 2030, med utgangspunkt i utslippene i 2010.
- Redusere energiforbruket i eiendomsporteføljen til 180 kWh per kvadratmeter.

DEFINISJON:

Flyreiser:

Antall flyreiser er basert på tall fra vårt reisebyrå. Flyreisene er tur-retur reiser. Klimagassutslipp fra våre flyreiser er utregnet basert på antall kilometer fløyet, og leveres av vårt reisebyrå.

Energiforbruk KLPs egne kontorer:

Energiforbruket er en viktig kilde til KLPs klimagassutslipp. Energiforbruket i KLPs egne kontorlokaler er ikke temperaturkorrigert, men viser faktisk forbruk. Med egne kontorlokaler menes de kontorlokalene KLP-konsernets ansatte jobber i. Energiforbruket er hentet fra vårt energioppfølgingssystem.

DEFINISJONER:

Antall ansatte inkluderer ansatte i permisjon og ansatte som jobber deltid.

Sykefravær er egenmeldt og legemeldt sykefravær. Korttids-sykefravær er definert til 1-3 dager, langtidsfravær 4 dager eller mer.

Energiforbruk KLP Eiendoms eiendomsportefølje:

Med egendriftede bygg menes de eiendommene som KLP eier, har ansvar for drift og vedlikehold, og hvor KLP har muligheten til å iverksette og måle effekten av miljøtiltak. Dette er bygg i Oslo, Trondheim, København og Stockholm. Alle disse byggene har energioppfølgingssystem hvor energiforbruket registreres og overvåkes. I tallene er det kun medtatt bygg hvor leietakers energiforbruk også er kjent, slik at vi har oversikt over totalt energiforbruk på byggene. Tallene for Stockholm er usikre.

Energiforbruk kWh per kvadratmeter pr år for KLPs egendriftede bygg er temperaturkorrigert for å kunne måle effekt av iverksatte energisparingstiltak.

Selskapet har en stor portefølje med bygg, som også endrer seg over tid. De enkelte byggene kan også endre bruksmønstre i kortere eller lengre tidsperioder, som for eksempel i forbindelse med leietakerutskiftninger. Det kan være ulike grunner til at det av og til ikke er mulig å få innhentet korrekte tall, eksempelvis ved feil på målere eller for sent innrapporterte tall fra våre underleverandører. Dette tas høyde for ved at rapporteringen kun inkluderer KLPs egendriftede bygg og som har sammenliknbare driftsforhold 12 måneder tilbake i tid fra rapporteringstidspunktet. Det betyr imidlertid at byggene KLP rapporterer på varierer noe fra år til år, men vurderingen er at dette likevel vil plukke opp de riktige trendene i selskapets eiendomsmasse.

ØKE KLIMAVENNLIGE INVESTERINGER

KLPs investeringer fremmer mange ulike dimensjoner ved en bærekraftig utvikling, men KLP vil fremover fokusere særlig på klima. KLP ønsker å styre kapitalen i en klimavennlig retning ved å sette konkrete mål for utvalgte investeringer.

FNS BÆREKRAFTSMÅL:

Indikatorene viser hvordan KLP bidrar mot flere av FNs bærekraftsmål:

- Mål 7. *ren energi*, derunder delmål 7.1; innen 2030 sikre allmenn tilgang til pålitelige og moderne energikilder, og 7.2; innen 2030 betydelig øke andelen fornybar energi i verdens samlede energiforbruk.
- Mål 9, *innovasjon og infrastruktur*: spesielt delmål 9.a; legge til rette for en bærekraftig og robust utvikling av infrastrukturen i utviklingsland ved å øke den finansielle, teknologiske og faglige bistanden, og 9.4; innen 2030 oppgradere infrastruktur og omstille næringslivet til å bli mer bærekraftig, med en mer effektiv bruk av ressurser og miljøvennlige teknologiformer.
- Mål 17.3, mobilisere ytterligere finansielle ressurser til utviklingslandene fra flere kilder.

MÅLSETTING:

Øke KLPs klimavennlige investeringer med 6 milliarder kroner per år.

DEFINISJON:

Det er markedsverdien av investeringene, i millioner kroner, som oppgis.

Fornybar energi:

Fornybar energi i Norge er aksje- og obligasjonsinvesteringer i norske kraft- og nettselskaper. Kraftselskapene er klassifisert som el-produsenter fra vannkraft, vindkraft eller biobrensel.

Fornybar energi i Europa og Nord-Amerika er investeringer i nye prosjekter innen fornybar energi. Investeringene gjøres gjennom en fondsforvalter spesialisert på energi (Copenhagen Infrastructure Partners).

Fornybar energi i utviklingsland er investeringer i nye prosjekter innen fornybar energi. Investeringene gjøres per i dag dels som direkteinvesteringer i samarbeid med Norfund, dels som fondsinvesteringer gjennom fondsforvalteren Climate Investor One. Investeringene er en del av KLPs portefølje for utviklingsinvesteringer, som er ett av virkemidlene i *Retningslinje for KLP som ansvarlig investor*. Formålet er å oppnå både finansiell avkastning og samfunnsmessig gevinst. Investeringene baseres på kommersielle risiko- og avkastningsvurderinger, men vektlegger også effekten på samfunns- og miljømessige parametere.

Utlån til kraft; vann, avløp og renovasjon:

Dette er utlån til offentlig virksomhet, selskaper og prosjekter i Norge innen kraftsektoren, samt innen vann, avløp og renovasjon.

Grønne obligasjoner:

Markedsverdien omfatter obligasjoner som er klassifisert som grønne, og som ikke allerede er medregnet i KLPs investeringer i fornybar energi i Norge ovenfor. Inkludert disse er KLPs totale investeringer i grønne obligasjoner 1,6 milliarder kroner.

Fossil energi:

Tallet er markedsverdien av KLPs investeringer i selskaper klassifisert som olje- og gasselskaper, herunder eksempelvis letevirksomhet, produksjon og raffinaderi. Transport- og oljeserviceselskaper er ikke inkludert.

Miljøbygg:

Markedsverdien av miljøbygg i KLPs eiendomsportefølje. Miljøbygg er definert som bygg med særskilte miljøkvaliteter. Dette innebærer eksempelvis at bygget er BREEAM-sertifisert med minimum karakteren very good, at bygget har energiklasse B eller bedre, at bygget produserer egen energi gjennom solcellepaneler, eller at bygget har vunnet en norsk eiendomspris hvor miljø er et viktig måleparameter. Det er gjort en totalvurdering, og byggene som er klassifisert som miljøbygg oppfyller ett eller flere av disse kriteriene.

Andel av KLPs investeringer:

Andelen er beregnet som investeringenes andel av KLPs totale investeringer.

Investeringer i børsnoterte selskaper som KLP investerer i gjennom vår indeksforvaltning eller globale obligasjonsporteføljer er holdt utenfor denne definisjonen av klimavennlige investeringer (med unntak av grønne obligasjoner).

FINANS I UTVIKLINGSLAND:

Underutviklede finansinstitusjoner og manglende tilgang på kapital er til hinder for fattigdomsreduksjon i utviklingsland. KLP ønsker gjennom sine investeringer i finans i utviklingsland å bidra til økonomisk vekst og bedre levekår.

FNS BÆREKRAFTSMÅL:

Indikatorene viser hvordan KLP bidrar mot flere av FNs bærekraftsmål:

- Mål 1.4; innen 2030 sikre at alle kvinner og menn, særlig fattige og sårbare personer, har lik rett til økonomiske ressurser, egnet teknologi og finansielle tjenester herunder mikrofinansiering.
- Mål 5.a; Iverksette reformer for å gi kvinner lik rett til økonomiske ressurser samt tilgang til eierskap til og kontroll over jord og annen form for eiendom, finansielle tjenester, arv og naturressurser.
- Mål 8.10; styrke nasjonale finansinstitusjoners evne til å stimulere til og utvide tilgangen til bank- og forsikringstjenester samt finansielle tjenester for alle.
- Mål 17.3; mobilisere ytterligere finansielle ressurser til utviklingslandene fra flere kilder.

MÅLSETTING:

Ikke definert.

DEFINISJON:

Investeringer i bank og finans i utviklingsland er KLPs investeringer i Norsk mikrofinansinitiativ (NMI) og NorFinance. NorFinance er et investeringsselskap KLP eier sammen med blant andre Norfund. Investeringene gjøres som en del av KLPs portefølje for utviklingsinvesteringer, som er ett av virkemidlene i *Retningslinje for KLP som ansvarlig investor*. Formålet er å oppnå både finansiell avkastning og samfunnsmessig gevinst.

PÅVIRKE SELSKAPER OG BRANSJER TIL MER BÆREKRAFTIG DRIFT:

KLP er en engasjert investor og eier som søker å påvirke både enkeltelskaper, bransjer og markeder.

FNS BÆREKRAFTSMÅL:

Som en ansvarlig investor og eier har KLP dialog med selskaper om mange temaer relatert til FNs bærekraftsmål. KLPs utelukkelseskriterier er også i samsvar med bærekraftsmålene. Noen eksempler:

- Mål 3.a; styrke gjennomføringen av Verdens helseorganisasjons rammekonvensjon om forebygging av tobakksskader i alle land.
- Mål 8.7; treffe umiddelbare og effektive tiltak for å avskaffe tvangsarbeid, få slutt på moderne slaveri og menneskehandel og sikre at de verste formene for barnarbeid forbyr og avskaffes.
- Mål 12.6; stimulere selskaper til å innføre bærekraftige arbeidsmetoder og integrere informasjon om bærekraft i sine rapporteringsrutiner.
- Mål 16.2; Stanse overgrep, utnyttning, menneskehandel og alle former for vold mot og tortur av barn, 16.4; Innen 2030 oppnå en betydelig reduksjon av ulovlige finans- og våpenstrømmer

- Mål 16.5; Oppnå en betydelig reduksjon i alle former for korrupsjon og bestikkelser.

MÅLSETTING:

KLP har som mål å stemme på 75 prosent av generalforsamlingene internasjonalt, og 90 prosent av generalforsamlingene i Norge.

DEFINISJON:

Antall utelukkelse viser til totalt antall selskaper KLP har ekskludert fra investeringene på grunn av brudd på Retningslinje for KLP som ansvarlig investor ved utgangen av året.

Antall selskaper KLP har hatt dialog med viser til selskaper som KLP har vært i kontakt med under året angående sosiale, miljø-, eller styringsmessige temaer. KLPs oppfølging varierer i omfang, tema og tidsperspektiv. Dette er en form for eierskapsutøvelse der KLP engasjerer i en dialog med selskaper for å avklare hvordan de håndterer samfunnsansvarsutfordringer samt kommuniserer KLPs forventninger som investor og eier.

UTLÅNSVIRKSOMHET:

KLPs utlånsvirksomhet retter seg i stor grad mot norske kommuner og fylkeskommuner, og annen offentlig virksomhet. Lånene benyttes til formål som bidrar til lokal utvikling og som kommer samfunnet som helhet til gode.

FNS BÆREKRAFTSMÅL:

Indikatorene støtter blant annet opp om FNs bærekraftsmål 9, innovasjon og infrastruktur spesielt delmål 9.1; utvikle pålitelig, bærekraftig og solid infrastruktur av høy kvalitet, herunder regional og grensekryssende infrastruktur.

MÅLSETTING:

Øke utlån til denne typen formål.

DEFINISJON:

Utlån til offentlig eiendom er utlån til eksempelvis skolebygg, rådhus og andre kommunale bygg. Utlån til offentlig sektor og virksomheter er finansiering av ulike typer investeringer i kommuner og fylkeskommuner som for eksempel barnehager, sykehjem, skoler o.l.

Kvartalsregnskap

KOMMUNAL LANDSPENSJONSKASSE
1. KVARTAL 2018

Resultatregnskap

KOMMUNAL LANDSPENSJONSKASSE

NOTE	MILLIONER KRONER	1. kvartal 2018	1. kvartal 2017	01.01.2017 -31.12.2017
3	Premieinntekter for egen regning	6 334	6 483	32 417
	Inntekter fra investeringer i datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak	-222	617	5 565
	Renteinntekt og utbytte mv. på finansielle eiendeler	3 234	2 061	10 871
	Verdiendringer på investeringer	-6 059	5 542	13 450
	Realisert gevinst og tap på investeringer	1 003	-532	924
	Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen	-2 044	7 688	30 810
	Netto inntekter fra investeringer i investeringsvalgporteføljen	-21	40	164
	Andre forsikringsrelaterte inntekter	256	246	984
4	Erstatninger	-4 844	-4 459	-17 386
	Resultatførte endringer i forsikringsforpliktelse - kontraktsfastsatte forpliktelser	4 178	-9 025	-38 615
	Resultatførte endringer i forsikringsforpliktelse - særskilt investeringsvalgportefølje	-6	-31	-95
	Midler tilordnet forsikringskontraktene - kontraktsfastsatte forpliktelser	0	0	-5 199
	Ufordelt overskuddsmidler til forsikringskontraktene	-2 976	-160	0
5	Forsikringsrelaterte driftskostnader	-256	-249	-1 001
	Andre forsikringsrelaterte kostnader	-256	-245	-980
	Resultat av teknisk regnskap	364	287	1 098
	Netto inntekter fra investeringer i selskapsporteføljen	526	278	1 261
	Andre inntekter	1	3	12
	Forvaltningskostnader og andre kostnader knyttet til selskapsporteføljen	-79	-93	-386
	Resultat av ikke-teknisk regnskap	448	188	887
	Resultat før skattekostnad	812	475	1 985
	Skattekostnader	-157	-77	-496
	Resultat før andre resultatkomponenter	654	398	1 489
	Aktuarielle gevinster og tap på ytelsesbaserte pensjonsordninger - ytelser til ansatte	0	0	-19
	Andel av andre resultatkomponenter ved anvendelse av egenkapitalmetoden	0	0	-12
	Justering av forsikringsforpliktelsene	0	0	2
	Skatt på andre resultatkomponenter	0	0	5
	Sum andre resultatkomponenter	0	0	-24
	TOTALRESULTAT	654	398	1 465

Balanse

KOMMUNAL LANDSPENSJONSKASSE

NOTE	MILLIONER KRONER	31.03.2018	31.03.2017	31.12.2017
EIENDELER				
EIENDELER I SELSKAPSPORTEFØLJEN				
	Immaterielle eiendeler	219	248	226
7	Investeringseiendommer	854	991	1 003
	Aksjer og andeler i eiendomsdatterforetak	1 827	1 750	1 831
	Aksjer og andeler i øvrige datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak	4 642	4 169	4 641
6	Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost	16 675	14 096	16 233
6,7	Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi	12 071	11 362	10 995
	Fordringer	1 057	1 151	986
	Eiendeler ved skatt	0	259	0
	Andre eiendeler	852	961	888
Sum eiendeler i selskapsporteføljen		38 198	34 987	36 802
EIENDELER I KUNDEPORTEFØLJENE				
	Aksjer og andeler i eiendomsdatterforetak	58 368	55 287	58 605
	Aksjer og andeler i øvrige datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak	818	601	771
6	Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost	191 162	177 077	189 962
6,7	Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi	244 799	236 450	246 268
Sum investeringer i kollektivporteføljen		495 146	469 414	495 607
	Aksjer og andeler i eiendomsdatterforetak	288	273	290
6	Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost	810	772	802
6,7	Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi	1 253	1 199	1 283
Sum investeringer i investeringsvalgporteføljen		2 351	2 244	2 375
Sum eiendeler i kundeporteføljene		497 497	471 659	497 982
SUM EIENDELER		535 695	506 645	534 784

Balanse

KOMMUNAL LANDSPENSJONSKASSE

NOTE	MILLIONER KRONER	31.03.2018	31.03.2017	31.12.2017
EGENKAPITAL OG FORPLIKTELSE				
	Innskutt egenkapital	13 111	11 763	13 125
	Opptjent egenkapital	18 156	16 435	17 501
	Sum egenkapital	31 267	28 197	30 626
6	Ansvarlig lånekapital mv.	7 464	8 062	7 511
	Premiereserve mv.	407 270	384 508	403 902
	Tilleggsavsetninger	25 401	24 290	25 399
	Kursreguleringsfond	34 656	33 429	42 277
	Premiefond, innskuddsfond og fond for regulering av pensjoner mv.	15 049	16 493	15 206
	Udisponert resultat til kunder	3 011	133	0
	Sum forsikringsforpliktelser - kontraktsfastsatte forpliktelser	485 387	458 853	486 785
	Pensjonskapital mv.	1 853	1 795	1 849
	Tilleggsavsetninger	140	134	140
	Premiefond, innskuddsfond og fond for regulering av pensjoner mv.	387	285	385
	Udisponert resultat til kunder	-35	27	0
	Sum forsikringsforpliktelser - særskilt investeringsportefølje	2 345	2 242	2 374
	Pensjonsforpliktelser o.l.	531	474	520
	Forpliktelser ved periodeskatt	2	0	2
	Forpliktelser ved utsatt skatt	382	0	226
9	Forpliktelser	8 048	8 650	6 442
	Påløpte kostnader og mottatte ikke opptjente inntekter	270	166	299
	SUM EGENKAPITAL OG FORPLIKTELSE	535 695	506 645	534 784
POSTER UTENOM BALANSEN				
	Betingede forpliktelser	14 268	13 588	14 597

Egenkapitaloppstilling

KOMMUNAL LANDSPENSJONSKASSE

2018 MILLIONER KRONER	Innskutt egenkapital	Opptjent egenkapital		Sum egenkapital
		Risiko- utjevningssfond	Annen opptjent egenkapital	
Egenkapital 01.01.2018	13 125	4 154	13 347	30 626
Resultat før andre resultatkomponenter		148	506	654
Aktuarielle gevinster og tap på ytelsesbaserte pensjonsordninger – ytelser til ansatte			0	0
Andel av andre resultatkomponenter ved anvendelse av egenkapitalmetoden			0	0
Justering av forsikringsforpliktelsene			0	0
Skatt på andre resultatkomponenter			0	0
Sum andre resultatkomponenter			0	0
Totalresultat (udisponert)		148	506	654
Innbetalt egenkapitaltilskudd	-14			-14
Sum transaksjoner med eierne	-14			-14
Egenkapital 31.03.2018	13 111	4 302	13 853	31 267

2017 MILLIONER KRONER	Innskutt egenkapital	Opptjent egenkapital		Sum egenkapital
		Risiko- utjevningssfond	Annen opptjent egenkapital	
Egenkapital 31.12.2016	11 726	3 907	12 153	27 785
Prinsippendring egenkapitalmetoden			-24	-24
Egenkapital 01.01.2017	11 726	3 907	12 130	27 762
Resultat før andre resultatkomponenter		79	320	398
Aktuarielle gevinster og tap på ytelsesbaserte pensjonsordninger – ytelser til ansatte			0	0
Andel av andre resultatkomponenter ved anvendelse av egenkapitalmetoden			0	0
Justering av forsikringsforpliktelsene			0	0
Skatt på andre resultatkomponenter			0	0
Sum andre resultatkomponenter			0	0
Totalresultat (udisponert)		79	320	398
Innbetalt egenkapitaltilskudd	37			37
Sum transaksjoner med eierne	37			37
Egenkapital 31.03.2017	11 763	3 985	12 449	28 197

Egenkapitaloppstilling

KOMMUNAL LANDSPENSJONSKASSE

2017 MILLIONER KRONER	Innskutt egenkapital	Opptjent egenkapital		Sum egenkapital
		Risiko- utjevningssfond	Annen opptjent egenkapital	
Egenkapital 31.12.2016	11 726	3 907	12 153	27 785
Prinsippendring egenkapitalmetoden			-24	-24
Egenkapital 01.01.2017	11 726	3 907	12 130	27 762
Resultat før andre resultatkomponenter		248	1 241	1 489
Aktuarielle gevinster og tap på ytelsesbaserte pensjonsordninger – ytelser til ansatte			-19	-19
Andel av andre resultatkomponenter ved anvendelse av egenkapitalmetoden			-12	-12
Justering av forsikringsforpliktelsene			2	2
Skatt på andre resultatkomponenter			5	5
Sum andre resultatkomponenter			-24	-24
Totalresultat		248	1 218	1 465
Innbetalt egenkapitaltilskudd	1 399			1 399
Sum transaksjoner med eierne	1 399			1 399
Egenkapital 31.12.2017	13 125	4 154	13 347	30 626

Kontantstrømoppstilling

KOMMUNAL LANDSPENSJONSKASSE

MILLIONER KRONER	01.01.2018 -31.03.2018	01.01.2017 -31.12.2017	01.01.2017 -30.09.2017	01.01.2017 -30.06.2017	01.01.2017 -31.03.2017
Netto kontantstrøm fra operasjonelle aktiviteter	-12	-728	-952	100	3
Netto kontantstrøm fra investeringsaktiviteter ¹	-10	-49	-34	-21	-13
Netto kontantstrøm fra finansieringsaktivitet ²	-14	731	1 395	45	37
Netto endring i kontanter og bankinnskudd	-35	-45	410	124	26
Beholdning av kontanter og bankinnskudd ved periodens begynnelse	842	887	887	887	887
Beholdning av kontanter og bankinnskudd ved periodens slutt	807	842	1 296	1 011	913

¹ Utbetaling ved kjøp av driftsmidler.

² Netto innbetaling av egenkapitaltilskudd, opptak og nedbetaling av gjeld.

Noter til regnskapet

KOMMUNAL LANDSPENSJONSKASSE

NOTE 1 Regnskapsprinsipper og -estimater

REGNSKAPSPRINSIPPER

Regnskapet i denne delårsrapporten viser regnskapet for Kommunal Landspensjonskasse (KLP), for perioden 01.01.2018 – 31.03.2018. Regnskapet er ikke revidert.

Delårsregnskapet er avlagt etter Forskrift av 18. desember 2015 nr. 1824: Forskrift om årsregnskap for livsforsikringsforetak (årsregnskapsforskriften) og IAS 34 Delårsrapportering. Delårsregnskapet er utarbeidet etter samme prinsipper som årsregnskapet for 2017 med mindre annet er oppgitt.

Delårsregnskapet inneholder ikke all informasjon som kreves av et fullstendig årsregnskap, og denne delårsrapporten bør

leses i sammenheng med årsregnskapet for 2017. Dette fås ved henvendelse til KLPs hovedkontor i Dronning Eufemias gate 10, eller på klp.no

REGNSKAPSESTIMATER

Ved utarbeidelse av delårsregnskapet har ledelsen utøvet skjønn og benyttet estimater og forutsetninger som påvirker regnskapstallene. Faktiske tall kan derfor avvike fra benyttede estimater.

NOTE 2 Verdiendring eiendomsinvesteringer

Porteføljen av investeringseiendommer inklusive investeringseiendommer eid via datterselskaper er verdivurdert per 31.03.2018.

MILLIONER KRONER	1. kvartal 2018	1. kvartal 2017	01.01.2017 -31.12.2017
Verdiregulering inkludert valutaendringer	-846	129	3 151
Valutasikring	795	-149	-734
Netto verdiregulering inkludert valutasikring	-52	-20	2 417

NOTE 3 Premieinntekter for egen regning

MILLIONER KRONER	1. kvartal 2018	1. kvartal 2017	01.01.2017 -31.12.2017
Forfalte premier, brutto	6 328	6 306	32 122
Avgitte gjenforsikringspremier	0	0	-3
Overføring av premiereserve fra andre	5	177	298
Sum premieinntekter for egen regning	6 334	6 483	32 417

NOTE 4 Erstatninger

MILLIONER KRONER	1. kvartal 2018	1. kvartal 2017	01.01.2017 -31.12.2017
Utbetalte erstatninger	4 421	4 271	17 174
Overføring av premiereserve til andre	424	188	212
Sum erstatninger	4 844	4 459	17 386

NOTE 5 Forsikringsrelaterte driftskostnader

MILLIONER KRONER	1. kvartal 2018	1. kvartal 2017	01.01.2017 -31.12.2017
Personalkostnader	160	159	598
Avskrivninger og nedskrivninger	19	16	74
Andre driftskostnader	77	74	329
Sum forsikringsrelaterte driftskostnader	256	249	1 001

NOTE 6 Virkelig verdi av finansielle eiendeler og forpliktelser

For informasjon vedrørende prising av finansielle eiendeler og forpliktelser henvises det til note 9
Virkelig verdi av finansielle eiendeler og forpliktelser i konsernregnskapet.

31.03.2018 MILLIONER KRONER	Selskaps- porteføljen		Kollektiv- porteføljen		Investeringsvalg- porteføljen		Sum	
	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi
FINANSIELLE EIENDELER SOM MÅLES TIL AMORTISERT KOST								
INVESTERINGER SOM HOLDES TIL FORFALL								
Norske hold til forfall obligasjoner	683	760	6 448	6 979	23	24	7 154	7 763
Opptjente ikke forfalte renter	8	8	96	96	0	0	104	104
Utenlandske hold til forfall obligasjoner	6 187	6 331	17 607	18 268	65	71	23 859	24 671
Opptjente ikke forfalte renter	50	50	318	318	2	2	370	370
Sum investeringer som holdes til forfall	6 927	7 149	24 469	25 661	90	97	31 486	32 907
OBLIGASJONER								
Norske obligasjonslån	3 248	3 337	33 172	35 096	180	194	36 600	38 626
Opptjente ikke forfalte renter	64	64	698	698	5	5	767	767
Utenlandske obligasjonslån	6 298	6 447	74 245	77 476	525	548	81 067	84 471
Opptjente ikke forfalte renter	138	138	1 342	1 342	10	10	1 490	1 490
Norske sertifikater	0	0	788	788	0	0	788	788
Opptjente ikke forfalte renter	0	0	2	2	0	0	2	2
Sum obligasjoner klassifisert som utlån og fordring	9 748	9 986	110 246	115 401	720	756	120 714	126 144
ØVRIG UTLÅN OG FORDRINGER								
Pantelån	0	0	3 187	3 189	0	0	3 187	3 189
Lån med offentlig garanti	0	0	45 472	45 804	0	0	45 472	45 804
Utlån utland med sikkerhet i pant og offentlig garanti	0	0	7 494	7 539	0	0	7 494	7 539
Opptjente ikke forfalte renter	0	0	293	293	0	0	293	293
Sum øvrige utlån og fordringer	0	0	56 446	56 826	0	0	56 446	56 826
Sum finansielle eiendeler som måles til amortisert kost	16 675	17 135	191 162	197 888	810	854	208 647	215 877
FINANSIELLE EIENDELER SOM MÅLES TIL VIRKELIG VERDI								
EGENKAPITALINSTRUMENTER								
Norske aksjer	538	538	6 228	6 228	0	0	6 766	6 766
Utenlandske aksjer	0	0	22 885	22 885	0	0	22 885	22 885
Sum aksjer	538	538	29 113	29 113	0	0	29 651	29 651
Eiendomsfond	0	0	2 304	2 304	0	0	2 304	2 304
Norske aksjefond	0	0	62 205	62 205	589	589	62 794	62 794
Utenlandske aksjefond	0	0	10 318	10 318	0	0	10 318	10 318
Sum aksjefondsandeler	0	0	74 827	74 827	589	589	75 416	75 416
Norske alternative investeringer	0	0	2 699	2 699	16	16	2 716	2 716
Utenlandske alternative investeringer	0	0	879	879	0	0	879	879
Sum alternative investeringer	0	0	3 579	3 579	16	16	3 595	3 595
Sum aksjer og andeler	538	538	107 519	107 519	606	606	108 662	108 662

NOTE 6 Virkelig verdi av finansielle eiendeler og forpliktelser – forts.

31.03.2018 MILLIONER KRONER	Selskaps- porteføljen		Kollektiv- porteføljen		Investeringsvalg- porteføljen		Sum	
	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi
GJELDSINSTRUMENTER TIL VIRKELIG VERDI								
Norske obligasjoner	5 864	5 864	33 489	33 489	0	0	39 353	39 353
Utenlandske obligasjoner	161	161	18 319	18 319	0	0	18 480	18 480
Opptjente ikke forfalte renter	28	28	305	305	0	0	334	334
Norske obligasjonsfond	2 187	2 187	49 473	49 473	585	585	52 245	52 245
Utenlandske obligasjonsfond	0	0	13 279	13 279	0	0	13 279	13 279
Opptjente ikke forfalte renter	31	31	1 180	1 180	9	9	1 220	1 220
Norske sertifikater	596	596	7 324	7 324	0	0	7 920	7 920
Opptjente ikke forfalte renter	5	5	9	9	0	0	14	14
Sum obligasjoner og andre verdi- papirer med fast avkastning	8 873	8 873	123 378	123 378	594	594	132 846	132 846
Norske utlån og fordringer	1 354	1 354	7 631	7 631	6	6	8 991	8 991
Utenlandske utlån og fordringer	275	275	4 263	4 263	40	40	4 578	4 578
Sum utlån og fordringer	1 629	1 629	11 894	11 894	45	45	13 569	13 569
DERIVATER								
Renteswapper	531	531	122	122	0	0	653	653
Valutaterminer	0	0	1 223	1 223	4	4	1 226	1 226
Sum finansielle derivater klassifisert som eiendeler	531	531	1 345	1 345	4	4	1 880	1 880
Andre finansielle eiendeler	500	500	662	662	4	4	1 166	1 166
Sum finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi	12 071	12 071	244 799	244 799	1 253	1 253	258 123	258 123
FORPLIKTELSE								
DERIVATER								
Renteswapper	0	0	249	249	0	0	249	249
Valutaterminer	0	0	653	653	2	2	655	655
Sum finansielle derivater klassifisert som gjeld	0	0	902	902	2	2	904	904
ANSVARLIG LÅNEKAPITAL								
Ansvarlig lånekapital	5 936	6 607	0	0	0	0	5 936	6 607
Fondsobligasjonslån	1 527	1 397	0	0	0	0	1 527	1 397
Sum ansvarlig lånekapital mv.	7 464	8 005	0	0	0	0	7 464	8 005
FORPLIKTELSE TIL KREDITTINSTITUSJONER								
Norske call money ¹	0	0	814	814	2	2	817	817
Utenlandske call money ¹	546	546	1 288	1 288	9	9	1 843	1 843
Sum forpliktelser til kredittinstitusjoner	546	546	2 102	2 102	11	11	2 660	2 660

¹ Call money er sikkerhetsstillelse for blant annet betalt/mottatt margin i forbindelse med derivater.

NOTE 6 Virkelig verdi av finansielle eiendeler og forpliktelser – forts.

31.03.2017 MILLIONER KRONER	Selskaps- porteføljen		Kollektiv- porteføljen		Investeringsvalg- porteføljen		Sum	
	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi
FINANSIELLE EIENDELER SOM MÅLES TIL AMORTISERT KOST								
INVESTERINGER SOM HOLDES TIL FORFALL								
Norske hold til forfall obligasjoner	558	646	7 245	7 962	41	43	7 845	8 652
Opptjente ikke forfalte renter	8	8	149	149	1	1	158	158
Utenlandske hold til forfall obligasjoner	5 910	6 093	18 190	19 342	77	86	24 176	25 521
Opptjente ikke forfalte renter	48	48	344	344	2	2	394	394
Sum investeringer som holdes til forfall	6 524	6 795	25 928	27 798	121	132	32 573	34 725
OBLIGASJONER								
Norske obligasjonslån	2 240	2 394	28 959	31 679	167	186	31 366	34 259
Opptjente ikke forfalte renter	51	51	674	674	5	5	730	730
Utenlandske obligasjonslån	5 160	5 447	66 747	71 510	470	504	72 377	77 461
Opptjente ikke forfalte renter	121	121	1 234	1 234	9	9	1 364	1 364
Sum obligasjoner klassifisert som utlån og fordring	7 572	8 013	97 614	105 097	651	703	105 837	113 814
ØVRIG UTLÅN OG FORDRINGER								
Pantelån	0	0	3 071	3 079	0	0	3 071	3 079
Lån med offentlig garanti	0	0	40 558	41 067	0	0	40 558	41 067
Utlån utland med sikkerhet i pant og offentlig garanti	0	0	9 644	9 700	0	0	9 644	9 700
Opptjente ikke forfalte renter	0	0	260	260	0	0	260	260
Sum øvrige utlån og fordringer	0	0	53 534	54 107	0	0	53 534	54 107
Sum finansielle eiendeler som måles til amortisert kost	14 096	14 808	177 077	187 002	772	835	191 945	202 645
FINANSIELLE EIENDELER SOM MÅLES TIL VIRKELIG VERDI								
EGENKAPITALINSTRUMENTER								
Norske aksjer	434	434	6 152	6 152	0	0	6 586	6 586
Utenlandske aksjer	0	0	22 297	22 297	0	0	22 297	22 297
Sum aksjer	434	434	28 448	28 448	0	0	28 882	28 882
Eiendomsfond	0	0	1 847	1 847	0	0	1 847	1 847
Norske aksjefond	0	0	56 600	56 600	521	521	57 121	57 121
Utenlandske aksjefond	0	0	9 038	9 038	0	0	9 038	9 038
Sum aksjefondsandeler	0	0	67 485	67 485	521	521	68 006	68 006
Norske alternative investeringer	0	0	2 660	2 660	16	16	2 676	2 676
Utenlandske alternative investeringer	0	0	499	499	0	0	499	499
Sum alternative investeringer	0	0	3 159	3 159	16	16	3 175	3 175
Sum aksjer og andeler	434	434	99 092	99 092	537	537	100 063	100 063

NOTE 6 Virkelig verdi av finansielle eiendeler og forpliktelser – forts.

31.03.2017 MILLIONER KRONER	Selskaps- porteføljen		Kollektiv- porteføljen		Investeringsvalg- porteføljen		Sum	
	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi
GJELDSINSTRUMENTER TIL VIRKELIG VERDI								
Norske obligasjoner	6 150	6 150	34 129	34 129	0	0	40 279	40 279
Utenlandske obligasjoner	206	206	20 535	20 535	0	0	20 741	20 741
Opptjente ikke forfalte renter	34	34	368	368	0	0	402	402
Norske obligasjonsfond	2 201	2 201	47 046	47 046	624	624	49 870	49 870
Utenlandske obligasjonsfond	0	0	13 074	13 074	0	0	13 074	13 074
Opptjente ikke forfalte renter	3	3	42	42	2	2	47	47
Norske sertifikater	411	411	8 920	8 920	0	0	9 331	9 331
Opptjente ikke forfalte renter	4	4	13	13	0	0	16	16
Sum obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	9 010	9 010	124 126	124 126	625	625	133 761	133 761
Norske utlån og fordringer	1 095	1 095	3 802	3 802	10	10	4 907	4 907
Utenlandske utlån og fordringer	107	107	5 891	5 891	25	25	6 023	6 023
Sum utlån og fordringer	1 202	1 202	9 693	9 693	35	35	10 930	10 930
DERIVATER								
Renteswapper	707	707	186	186	0	0	893	893
Valutaterminer	0	0	214	214	1	1	215	215
Sum finansielle derivater klassifisert som eiendeler	707	707	400	400	1	1	1 107	1 107
Andre finansielle eiendeler	10	10	3 138	3 138	1	1	3 149	3 149
Sum finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi	11 362	11 362	236 450	236 450	1 199	1 199	249 011	249 011
FORPLIKTELSE								
DERIVATER								
Renteswapper	0	0	965	965	0	0	965	965
Valutaterminer	2	2	2 601	2 601	8	8	2 610	2 610
Sum finansielle derivater klassifisert som gjeld	2	2	3 566	3 566	8	8	3 576	3 576
ANSVARLIG LÅNEKAPITAL								
Ansvarlig lånekapital	6 384	6 836	0	0	0	0	6 384	6 836
Fondsobligasjonslån	1 678	1 385	0	0	0	0	1 678	1 385
Sum ansvarlig lånekapital mv.	8 062	8 221	0	0	0	0	8 062	8 221
FORPLIKTELSE TIL KREDITTINSTITUSJONER								
Norske call money ¹	0	0	0	0	0	0	0	0
Utenlandske call money ¹	689	689	171	171	1	1	861	861
Sum forpliktelser til kredittinstitusjoner	689	689	171	171	1	1	861	861

¹ Call money er sikkerhetsstillelse for blant annet betalt/mottatt margin i forbindelse med derivater.

NOTE 6 Virkelig verdi av finansielle eiendeler og forpliktelser – forts.

31.12.2017 MILLIONER KRONER	Selskaps- porteføljen		Kollektiv- porteføljen		Investeringsvalg- porteføljen		Sum	
	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi
FINANSIELLE EIENDELER SOM MÅLES TIL AMORTISERT KOST								
INVESTERINGER SOM HOLDES TIL FORFALL								
Norske hold til forfall obligasjoner	566	652	5 570	6 190	20	21	6 156	6 864
Opptjente ikke forfalte renter	17	17	139	139	0	0	156	156
Utenlandske hold til forfall obligasjoner	6 282	6 471	17 983	19 235	65	73	24 330	25 779
Opptjente ikke forfalte renter	41	41	254	254	1	1	297	297
Sum investeringer som holdes til forfall	6 906	7 181	23 947	25 819	86	96	30 939	33 095
OBLIGASJONER								
Norske obligasjonslån	3 248	3 388	33 790	36 255	180	197	37 219	39 840
Opptjente ikke forfalte renter	54	54	765	765	4	4	823	823
Utenlandske obligasjonslån	5 929	6 237	72 485	77 701	522	557	78 936	84 496
Opptjente ikke forfalte renter	96	96	1 334	1 334	10	10	1 440	1 440
Norske sertifikater	0	0	200	200	0	0	200	200
Opptjente ikke forfalte renter	0	0	0	0	0	0	0	0
Utenlandske sertifikater	0	0	200	200	0	0	200	200
Sum obligasjoner klassifisert som utlån og fordring	9 327	9 776	108 774	116 455	716	768	118 817	126 999
ØVRIG UTLÅN OG FORDRINGER								
Pantelån	0	0	3 250	3 258	0	0	3 250	3 258
Lån med offentlig garanti	0	0	45 965	46 447	0	0	45 965	46 447
Utlån utland med sikkerhet i pant og offentlig garanti	0	0	7 794	7 837	0	0	7 794	7 837
Opptjente ikke forfalte renter	0	0	232	232	0	0	232	232
Sum øvrige utlån og fordringer	0	0	57 241	57 774	0	0	57 241	57 774
Sum finansielle eiendeler som måles til amortisert kost	16 233	16 956	189 962	200 047	802	864	206 997	217 867
FINANSIELLE EIENDELER SOM MÅLES TIL VIRKELIG VERDI								
EGENKAPITALINSTRUMENTER								
Norske aksjer	527	527	6 299	6 299	0	0	6 826	6 826
Utenlandske aksjer	0	0	24 253	24 253	0	0	24 253	24 253
Sum aksjer	527	527	30 552	30 552	0	0	31 079	31 079
Eiendomsfond	0	0	2 250	2 250	0	0	2 250	2 250
Norske aksjefond	0	0	65 803	65 803	628	628	66 431	66 431
Utenlandske aksjefond	0	0	10 129	10 129	0	0	10 129	10 129
Sum aksjefondsandeler	0	0	78 182	78 182	628	628	78 810	78 810
Norske alternative investeringer	0	0	2 696	2 696	16	16	2 712	2 712
Utenlandske alternative investeringer	0	0	756	756	0	0	756	756
Sum alternative investeringer	0	0	3 452	3 452	16	16	3 468	3 468
Sum aksjer og andeler	527	527	112 186	112 186	645	645	113 358	113 358

NOTE 6 Virkelig verdi av finansielle eiendeler og forpliktelses – forts.

31.12.2017 MILLIONER KRONER	Selskaps- porteføljen		Kollektiv- porteføljen		Investeringsvalg- porteføljen		Sum	
	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi
GJELDSINSTRUMENTER TIL VIRKELIG VERDI								
Norske obligasjoner	6 029	6 029	33 634	33 634	0	0	39 663	39 663
Utenlandske obligasjoner	161	161	19 923	19 923	0	0	20 084	20 084
Opptjente ikke forfalte renter	30	30	384	384	0	0	414	414
Norske obligasjonsfond	2 243	2 243	50 067	50 067	603	603	52 914	52 914
Utenlandske obligasjonsfond	0	0	13 485	13 485	0	0	13 485	13 485
Norske sertifikater	536	536	7 734	7 734	0	0	8 270	8 270
Opptjente ikke forfalte renter	2	2	6	6	0	0	8	8
Sum obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	9 002	9 002	125 233	125 233	603	603	134 838	134 838
Norske utlån og fordringer	250	250	4 175	4 175	13	13	4 438	4 438
Utenlandske utlån og fordringer	689	689	3 394	3 394	22	22	4 105	4 105
Sum utlån og fordringer	939	939	7 569	7 569	35	35	8 542	8 542
DERIVATER								
Renteswapper	527	527	221	221	0	0	748	748
Aksjeopsjon	0	0	0	0	0	0	0	0
Valutaterminer	0	0	346	346	0	0	347	347
Sum finansielle derivater klassifisert som eiendeler	527	527	567	567	0	0	1 095	1 095
Andre finansielle eiendeler	0	0	713	713	0	0	713	713
Sum finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi	10 995	10 995	246 268	246 268	1 283	1 283	258 547	258 547
FORPLIKTELSE								
DERIVATER								
Renteswapper	0	0	629	629	0	0	629	629
Rentefutures	0	0	0	0	0	0	0	0
Valutaterminer	0	0	2 755	2 755	11	11	2 767	2 767
Sum finansielle derivater klassifisert som gjeld	0	0	3 384	3 384	11	11	3 395	3 395
ANSVARLIG LÅNEKAPITAL								
Ansvarlig lånekapital	5 977	6 849	0	0	0	0	5 977	6 849
Fondsobligasjonslån	1 534	1 463	0	0	0	0	1 534	1 463
Sum ansvarlig lånekapital mv.	7 511	8 312	0	0	0	0	7 511	8 312
FORPLIKTELSE TIL KREDITTINSTITUSJONER								
Norske call money ¹	0	0	0	0	0	0	0	0
Utenlandske call money ¹	618	618	60	60	0	0	678	678
Sum forpliktelser til kreditinstitusjoner	618	618	60	60	0	0	679	679

¹ Call money er sikkerhetsstillelse for blant annet betalt/mottatt margin i forbindelse med derivater.

NOTE 7 Virkelig verdi hierarki

31.03.2017 MILLIONER KRONER	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Sum
EIENDELER SOM MÅLES TIL VIRKELIG VERDI				
SELSKAPSPORTEFØLJEN				
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	2 264	6 609	0	8 873
Sertifikater	0	601	0	601
Obligasjoner	46	6 008	0	6 054
Obligasjonsfond	2 218	0	0	2 218
Utlån og fordringer	965	664	0	1 629
Aksjer og andeler	0	535	3	538
Aksjer	0	535	3	538
Finansielle derivater	0	531	0	531
Andre finansielle eiendeler	0	500	0	500
Sum selskapsporteføljen	3 229	8 840	3	12 071
KOLLEKTIVPORTEFØLJEN				
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	85 583	37 795	0	123 378
Sertifikater	6 133	1 200	0	7 333
Obligasjoner	15 518	36 595	0	52 113
Obligasjonsfond	63 932	0	0	63 932
Utlån og fordringer	9 788	2 106	0	11 894
Aksjer og andeler	90 278	4 387	12 854	107 519
Aksjer	26 786	691	1 636	29 113
Aksjefond	63 492	0	66	63 558
Eiendomsfond	0	116	2 188	2 304
Spesialfond	0	3 579	0	3 579
Private Equity	0	0	8 965	8 965
Finansielle derivater	0	1 345	0	1 345
Andre finansielle eiendeler	0	662	0	662
Sum kollektivporteføljen	185 649	46 296	12 854	244 799

NOTE 7 Virkelig verdi hierarki – forts.

31.03.2018 MILLIONER KRONER	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Sum
INVESTERINGSVALGPORTEFØLJEN				
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	594	0	0	594
Obligasjonsfond	594	0	0	594
Utlån og fordringer	45	0	0	45
Aksjer og andeler	589	16	0	606
Aksjefond	589	0	0	589
Spesialfond	0	16	0	16
Finansielle derivater	0	4	0	4
Andre finansielle eiendeler	0	4	0	4
Sum investeringsvalgporteføljen	1 229	23	0	1 253
Sum finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi	190 108	55 159	12 856	258 123
SELKAPSPORTEFØLJEN				
Investeringseiendom	0	0	854	854
Sum investeringseiendom	0	0	854	854
FORPLIKTELSER SOM MÅLES TIL VIRKELIG VERDI				
SELKAPSPORTEFØLJEN				
Finansielle derivater	0	0	0	0
Gjeld til kredittinstitusjoner	546	0	0	546
Sum selskapsporteføljen	546	0	0	546
KOLLEKTIVPORTEFØLJEN				
Finansielle derivater	0	902	0	902
Gjeld til kredittinstitusjoner	2 102	0	0	2 102
Sum kollektivporteføljen	2 102	902	0	3 004
INVESTERINGSVALGPORTEFØLJEN				
Finansielle derivater	0	2	0	2
Gjeld til kredittinstitusjoner	11	0	0	11
Sum investeringsvalgporteføljen	11	2	0	14
Sum finansielle forpliktelser som måles til virkelig verdi	2 660	904	0	3 564

NOTE 7 Virkelig verdi hierarki — forts.

31.03.2017 MILLIONER KRONER	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Sum
EIENDELER SOM MÅLES TIL VIRKELIG VERDI				
SELSKAPSPORTEFØLJEN				
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	2 257	6 753	0	9 010
Sertifikater	0	415	0	415
Obligasjoner	53	6 338	0	6 390
Obligasjonsfond	2 204	0	0	2 204
Utlån og fordringer	388	814	0	1 202
Aksjer og andeler	0	387	47	434
Aksjer	0	387	47	434
Finansielle derivater	0	707	0	707
Andre finansielle eiendeler	0	10	0	10
Sum selskapsporteføljen	2 645	8 671	47	11 362
KOLLEKTIVPORTEFØLJEN				
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	82 796	41 330	0	124 126
Sertifikater	6 101	2 831	0	8 932
Obligasjoner	16 533	38 499	0	55 032
Obligasjonsfond	60 162	0	0	60 162
Utlån og fordringer	8 664	1 029	0	9 693
Aksjer og andeler	83 251	4 845	10 995	99 092
Aksjer	25 573	1 438	1 437	28 448
Aksjefond	57 678	0	76	57 754
Eiendomsfond	0	248	1 599	1 847
Spesialfond	0	3 159	0	3 159
Private Equity	0	0	7 884	7 884
Finansielle derivater	0	400	0	400
Andre finansielle eiendeler	0	3 138	0	3 138
Sum kollektivporteføljen	174 712	50 743	10 995	236 450

NOTE 7 Virkelig verdi hierarki – forts.

31.03.2017 MILLIONER KRONER	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Sum
INVESTERINGSVALGPORTEFØLJEN				
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	625	0	0	625
Obligasjonsfond	625	0	0	625
Utlån og fordringer	35	0	0	35
Aksjer og andeler	521	16	0	537
Aksjefond	521	0	0	521
Spesialfond	0	16	0	16
Finansielle derivater	0	1	0	1
Andre finansielle eiendeler	0	1	0	1
Sum investeringsvalgporteføljen	1 182	17	0	1 199
Sum finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi	178 538	59 431	11 042	249 011
SELKAPSPORTEFØLJEN				
Investeringseiendom	0	0	991	991
Sum investeringseiendom	0	0	991	991
FORPLIKTELSER SOM MÅLES TIL VIRKELIG VERDI				
SELKAPSPORTEFØLJEN				
Finansielle derivater	0	2	0	2
Gjeld til kredittinstitusjoner	689	0	0	689
Sum selskapsporteføljen	689	2	0	691
KOLLEKTIVPORTEFØLJEN				
Finansielle derivater	0	3 566	0	3 566
Gjeld til kredittinstitusjoner	171	0	0	171
Sum kollektivporteføljen	171	3 566	0	3 737
INVESTERINGSVALGPORTEFØLJEN				
Finansielle derivater	0	8	0	8
Gjeld til kredittinstitusjoner	1	0	0	1
Sum investeringsvalgporteføljen	1	8	0	9
Sum finansielle forpliktelser som måles til virkelig verdi	861	3 576	0	4 437

NOTE 7 Virkelig verdi hierarki — forts.

31.12.2017 MILLIONER KRONER	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Sum
EIENDELER SOM MÅLES TIL VIRKELIG VERDI				
SELSKAPSPORTEFØLJEN				
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	2 291	6 711	0	9 002
Sertifikater	0	538	0	538
Obligasjoner	48	6 173	0	6 221
Obligasjonsfond	2 243	0	0	2 243
Utlån og fordringer	805	133	0	939
Aksjer og andeler	0	525	3	527
Aksjer	0	525	3	527
Finansielle derivater	0	527	0	527
Andre finansielle eiendeler	0	0	0	0
Sum selskapsporteføljen	3 096	7 896	3	10 995
KOLLEKTIVPORTEFØLJEN				
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	85 593	39 640	0	125 233
Sertifikater	6 275	1 465	0	7 740
Obligasjoner	15 766	38 175	0	53 941
Obligasjonsfond	63 552	0	0	63 552
Utlån og fordringer	6 430	1 138	0	7 569
Aksjer og andeler	95 179	4 456	12 551	112 186
Aksjer	28 027	885	1 640	30 552
Aksjefond	67 152	0	75	67 227
Eiendomsfond	0	119	2 131	2 250
Spesialfond	0	3 452	0	3 452
Private Equity	0	0	8 705	8 705
Finansielle derivater	0	567	0	567
Andre finansielle eiendeler	0	713	0	713
Sum kollektivporteføljen	187 202	46 515	12 551	246 268

NOTE 7 Virkelig verdi hierarki – forts.

31.12.2017 MILLIONER KRONER	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Sum
INVESTERINGSVALGPORTEFØLJEN				
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	603	0	0	603
Obligasjonsfond	603	0	0	603
Utlån og fordringer	35	0	0	35
Aksjer og andeler	628	16	0	645
Aksjefond	628	0	0	628
Spesialfond	0	16	0	16
Finansielle derivater	0	0	0	0
Andre finansielle eiendeler	0	0	0	0
Sum investeringsvalgporteføljen	1 267	17	0	1 283
Sum finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi	191 565	54 428	12 553	258 547
SELKAPSPORTEFØLJEN				
Investeringseiendom	0	0	1 003	1 003
Sum investeringseiendom	0	0	1 003	1 003
FORPLIKTELSER SOM MÅLES TIL VIRKELIG VERDI				
SELKAPSPORTEFØLJEN				
Finansielle derivater	0	0	0	0
Gjeld til kredittinstitusjoner	618	0	0	618
Sum selskapsporteføljen	618	0	0	618
KOLLEKTIVPORTEFØLJEN				
Finansielle derivater	0	3 384	0	3 384
Gjeld til kredittinstitusjoner	60	0	0	60
Sum kollektivporteføljen	60	3 384	0	3 444
INVESTERINGSVALGPORTEFØLJEN				
Finansielle derivater	0	11	0	11
Gjeld til kredittinstitusjoner	0	0	0	0
Sum investeringsvalgporteføljen	0	11	0	12
Sum finansielle forpliktelser som måles til virkelig verdi	679	3 395	0	4 074

NOTE 7 Virkelig verdi hierarki – forts.

ENDRINGER I NIVÅ 3 AKSJER, UNOTERTE SELSKAPSPORTEFØLJEN	Bokført verdi 31.03.2018	Bokført verdi 31.03.2017	Bokført verdi 31.12.2017
Inngående balanse 01.01.	3	47	47
Solgt	0	0	-84
Kjøpt	0	0	3
Urealiserte endringer	0	0	37
Utgående balanse 31.03 / 31.12.	3	47	3
Realisert gevinst / tap	-48	0	83

ENDRINGER I NIVÅ 3 AKSJER, UNOTERTE KOLLEKTIVPORTEFØLJEN	Bokført verdi 31.03.2018	Bokført verdi 31.03.2017	Bokført verdi 31.12.2017
Inngående balanse 01.01.	1 640	1 375	1 375
Solgt	0	-8	-19
Kjøpt	0	0	129
Urealiserte endringer	-4	70	155
Utgående balanse 31.03 / 31.12.	1 636	1 437	1 640
Realisert gevinst / tap	0	0	-27

ENDRINGER I NIVÅ 3 AKSJEFOND, UNOTERTE KOLLEKTIVPORTEFØLJEN	Bokført verdi 31.03.2018	Bokført verdi 31.03.2017	Bokført verdi 31.12.2017
Inngående balanse 01.01.	75	84	84
Solgt	0	-6	-6
Kjøpt	0	0	0
Urealiserte endringer	-9	-2	-3
Utgående balanse 31.03 / 31.12.	66	76	75
Realisert gevinst / tap	0	0	0

ENDRINGER I NIVÅ 3, PRIVATE EQUITY OG EIENDOMSFOND KOLLEKTIVPORTEFØLJEN	Bokført verdi 31.03.2018	Bokført verdi 31.03.2017	Bokført verdi 31.12.2017
Inngående balanse 01.01.	10 837	8 661	8 661
Solgt	-441	-155	-1 621
Kjøpt	368	388	1 985
Urealiserte endringer	389	588	1 811
Utgående balanse 31.03 / 31.12.	11 153	9 482	10 837
Realisert gevinst / tap	277	28	389

NOTE 7 Virkelig verdi hierarki – forts.

ENDRINGER I NIVÅ 3, INVESTERINGSEIENDOM SELSKAPSPORTEFØLJEN	Bokført verdi 31.03.2018	Bokført verdi 31.03.2017	Bokført verdi 31.12.2017
Inngående balanse 01.01.	1 003	1 003	1 003
Solgt	-499	0	0
Kjøpt	0	0	0
Urealiserte endringer	10	10	41
Annet	341	-22	-41
Utgående balanse 31.03 / 31.12.	854	991	1 003
Realisert gevinst / tap	362	-22	-41
Sum nivå 3	13 711	12 033	13 556

Beløpene i nivåfordelingen finner man igjen i balansen, under de ulike porteføljenes fordeling av finansielle instrumenter til virkelig verdi og investeringseiendommer. Urealiserte endringer reflekteres på linjen «Verdiendringer på investeringer» i resultatet i de ulike porteføljene.

Virkelig verdi skal være en representativ pris basert på hva tilsvarende eiendel eller forpliktelse ville vært omsatt for ved normale markedsbetingelser og forhold. Høyeste kvalitet i forhold til virkelig verdi er basert på noterte kurser i et aktivt marked. Et finansielt instrument anses som notert i et aktivt marked dersom noterte kurser er enkelt og regelmessig tilgjengelig fra en børs, forhandler, megler, næringsgruppering, prissettingstjeneste eller reguleringsmyndighet, og disse kursene representerer faktiske og regelmessige forekommende transaksjoner på armlengdes avstand.

NIVÅ 1:

Instrumenter i dette nivået henter virkelig verdi fra noterte priser i et aktivt marked for identiske eiendeler eller forpliktelser som enheten har tilgang til ved rapporteringstidspunktet. Eksempler på instrumenter i nivå 1 er børsnoteerte papirer.

NIVÅ 2:

Instrumenter i dette nivået anses ikke å ha et aktivt marked. Virkelig verdi hentes fra observerbare markedsdata; dette inkluderer hovedsaklig priser basert på identiske instrumenter, men hvor instrumentet ikke innehar høy nok omsetningsfrekvens, samt priser basert på tilsvarende eiendeler og prisledende indikatorer som kan bli bekreftet fra markedsinformasjon. Eksempler på instrumenter i nivå 2 er rentepapirer priset ut fra rentebaner. For mer informasjon vedrørende prising av nivå 2 instrumenter henvises det til note 9 i konsernet for de ulike klassene som ligger i dette nivået.

NIVÅ 3:

Instrumenter på nivå 3 innehar ingen observerbare markedsdata eller omsettes på markeder som anses som inaktivt. Prisen baseres hovedsakelig på egne beregninger, hvor reell virkelig verdi kan avvike hvis instrumentet skulle blitt omsatt. Instrumentene som omfattes i nivå 3 hos KLP er unoterte aksjer og private equity investeringer. For mer informasjon vedrørende prising av nivå 3 instrumenter henvises det til note 9 i konsernet for de ulike klassene som ligger i dette nivået.

Verdsettelse rundt poster i de ulike nivåene er beskrevet i note 9 i konsernet, for beskrivelse av prising på investeringseiendom henvises det til årsrapporten.

I note 6 opplyses det om virkelig verdi av eiendeler og forpliktelser som måles til amortisert kost. Den nivåbaserte fordelingen for disse postene vil være som følger: eiendeler klassifisert som hold til forfall vil inngå i nivå 1, utlån, og lån og fordringer vil inngå i nivå 2. Forpliktelser, målt til amortisert kost, vil være fordelt på følgende vis; ansvarlige lån fordelt i nivå 1 og i nivå 2, fondsobligasjonslånet vil vært fordelt i nivå 2, gjeld til kredittinstitusjoner vil vært fordelt i nivå 1. For informasjon vedrørende prising av disse rentepapirene henvises det til note 9 i konsernet.

På verdipapirene som inngår i nivå 3 er det ikke blitt gjort en sensitivitetsanalyse, en endring i variablene til prisingen er rent informasjonsmessig vurdert til å gi lite merverdi utover det som allerede er oppgitt i noten. For sensitivitetsanalyse

NOTE 7 Virkelig verdi hierarki – forts.

for investeringseiendom henvises det til årsrapporten. På generelt grunnlag vil en endring i prisingen på 5 % gi en endring i verdien på 686 millioner kroner per 31.03.2018 på eiendelene i nivå 3.

Hva gjelder flytting av papirer mellom nivåene er det lagt grenser på antall handelsdager og omsetningsmengde på aksjer for å skille nivå 1 og nivå 2. De generelle prinsippene rundt nivåfordeling går hovedsaklig på om eiendelen eller forpliktelsen er notert eller ikke, og om noteringen kan

angis å være i et aktivt marked. For aksjer er det et ytterligere skille på handelsdager og omsetningsmengde som skiller ut noterte papirer som ikke inngår i aktivt marked. Ved flytting mellom nivåene tas det utgangspunkt i verdiene ved slutten av rapporteringsperioden.

I 1. kvartal er det flyttet aksjer for 164 millioner kroner fra nivå 2 til nivå 1. Flyttingen skyldes endring i likviditet. Ingen flyttinger utover dette.

NOTE 8 Presentasjon av eiendeler og gjeld som er gjenstand for netto oppgjør

31.03.2018 MILLIONER KRONER	Brutto finansielle eiendeler/gjeld	Brutto eiendeler/ gjeld som er presentert netto	Balansført verdi	Finansielle instrumenter	Relaterte beløp som ikke er presentert netto			Netto beløp
					Sikkerhet i kontanter	Sikkerhet i verdi- papirer		
EIENDELER								
Finansielle derivater	1880	0	1880	-582	-2 653	0		2
Sum	1880	0	1880	-582	-2 653	0		2
PORTEFØLJEFORDELTE EIENDELER								
Sum eiendeler kollektivporteføljen	1345	0	1345	-581	-2 101	0		0
Sum eiendeler selskapsporteføljen	531	0	531	0	-546	0		2
Sum eiendeler investeringsvalg- porteføljen	4	0	4	-1	-6	0		0
Sum	1880	0	1880	-582	-2 653	0		2
GJELD								
Finansielle derivater	904	0	904	-582	-1	-88		233
Sum	904	0	904	-582	-1	-88		233
PORTEFØLJEFORDELTE GJELD								
Sum gjeld kollektivporteføljen	902	0	902	-581	0	-88		233
Sum gjeld selskapsporteføljen	0	0	0	0	0	0		0
Sum gjeld investeringsvalgporteføljen	2	0	2	-1	-1	0		0
Sum	904	0	904	-582	-1	-88		233

NOTE 8 Presentasjon av eiendeler og gjeld som er gjenstand for netto oppgjør – forts.

31.03.2017 MILLIONER KRONER	Brutto finansielle eiendeler/gjeld	Brutto eiendeler/ gjeld som er presentert netto	Balansført verdi	Finansielle instrumenter	Relaterte beløp som ikke er presentert netto		Netto beløp
					Sikkerhet i kontanter	Sikkerhet i verdi- papirer	
EIENDELER							
Finansielle derivater	1 107	0	1 107	-340	-754	0	23
Sum	1 107	0	1 107	-340	-754	0	23
PORTEFØLJEFORDELTE EIENDELER							
Sum eiendeler kollektivporteføljen	400	0	400	-339	-65	0	0
Sum eiendeler selskapsporteføljen	707	0	707	0	-689	0	23
Sum eiendeler investeringsvalg- porteføljen	1	0	1	-1	0	0	0
Sum	1 107	0	1 107	-340	-754	0	23
GJELD							
Finansielle derivater	3 576	0	3 576	-340	-2 566	0	176
Sum	3 576	0	3 576	-340	-2 566	0	176
PORTEFØLJEFORDELTE GJELD							
Sum gjeld kollektivporteføljen	3 566	0	3 566	-339	-2 563	-512	169
Sum gjeld selskapsporteføljen	2	0	2	0	0	0	2
Sum gjeld investeringsvalgporteføljen	8	0	8	-1	-2	0	5
Sum	3 576	0	3 576	-340	-2 566	0	176

NOTE 8 Presentasjon av eiendeler og gjeld som er gjenstand for netto oppgjør – forts.

31.12.2017 MILLIONER KRONER	Brutto finansielle eiendeler/gjeld	Brutto eiendeler/ gjeld som er presentert netto	Balanseført verdi	Finansielle instrumenter	Relaterte beløp som ikke er presentert netto		Netto beløp
					Sikkerhet i kontanter	Sikkerhet i verdi- papirer	
EIENDELER							
Finansielle derivater	1 095	0	1 095	-529	-677	0	3
Sum	1 095	0	1 095	-529	-677	0	3
PORTEFØLJEFORDELTE EIENDELER							
Sum eiendeler kollektivporteføljen	567	0	567	-528	-60	0	1
Sum eiendeler selskapsporteføljen	527	0	527	0	-616	0	2
Sum eiendeler investeringsvalg- porteføljen	0	0	0	0	0	0	0
Sum	1 095	0	1 095	-529	-677	0	3
GJELD							
Finansielle derivater	3 395	0	3 395	-529	-695	-3 130	460
Sum	3 395	0	3 395	-529	-695	-3 130	460
PORTEFØLJEFORDELT GJELD							
Sum gjeld kollektivporteføljen	3 384	0	3 384	-528	-672	-3 130	457
Sum gjeld selskapsporteføljen	0	0	0	0	-2	0	0
Sum gjeld investeringsvalgporteføljen	11	0	11	0	-21	0	3
Sum	3 395	0	3 395	-529	-695	-3 130	460

Formålet med noten er å vise den potensielle effekten av nettingavtaler i KLP; hvilke muligheter KLP har for å motregne bilaterale avtaler mot andre motparter dersom disse skulle gå konkurs, og beløpet som gjenstår om alle slike nettingavtaler materialiseres. Notene viser derivatposisjoner i balansen, samt en ytterligere tabell med tilsvarende informasjon sortert på de ulike porteføljene i selskapet.

NOTE 9 Forpliktelseser

MILLIONER KRONER	31.03.2018	31.03.2017	31.12.2017
Kortsiktig gjeld verdipapirhandel	2 490	3 188	711
Forskuddstrekk pensjonsordning	339	337	392
Leverandørgjeld	14	8	7
Derivater	904	3 576	3 395
Gjeld til kredittinstitusjoner	2 660	861	679
Forpliktelseser i forbindelse med direkte forsikring	1 525	570	1 228
Øvrige kortsiktige forpliktelseser	116	111	29
Sum forpliktelseser	8 048	8 650	6 442

NOTE 10 Kapitalkrav

MILLIARDER KRONER	31.03.2018	31.12.2017		31.03.2018	31.12.2017
FORENKLET SOLVENS II BALANSE					
Eiendeler, bokført	536	535	Beste estimat	482	487
Merverdier HTF/lån og fordringer	7	10	Risikomargin	13	13
Merverdier øvrige utlån	0	1	Ansvarlige lån/fondsobligasjonslån	8	8
Øvrige mer/mindreverdier	0	0	Andre forpliktelser	9	7
Utsatt skattefordel	0	0	Utsatt skatteforpliktelse	1	1
Sum eiendeler etter solvens II	543	545	Sum forpliktelser etter solvens II	513	516
			Eiendeler minus forpliktelser	30	29
			- Utsatt skattefordel	0	0
			- Risikoutjevningssfond	-4	-4
			+ Fondsobligasjonslån	2	2
			Basiskapital - kapitalgruppe 1	27	27
			Tellende ansvarlig kapital - kapitalgruppe 1	27	27
			Ansvarlige lån	6	6
			Risikoutjevningssfond	4	4
			Basiskapital - kapitalgruppe 2	10	10
			Supplerende kapital	10	10
			Supplerende kapital - kapitalgruppe 2	10	10
			Fradrag for maks. kapital i gruppe 2	-14	-14
			Tellende ansvarlig kapital - kapitalgruppe 2	7	7
			Utsatt skattefordel	0	0
			Tellende ansvarlig kapital - kapitalgruppe 3	0	0
			Tellende ansvarlig kapital under Solvens II	34	34
			Markedsrisiko	6	6
			Diversifisering markedsrisiko	-2	-2
			Motpartsrisiko	0	0
			Forsikringsrisiko	14	15
			Diversifisering forsikringsrisiko	-3	-4
			Diversifisering generelt	-3	-3
			Operasjonell risiko	2	2
			Tapsabsorberende evne til utsatt skatt	-1	-1
			Solvenskapitalkrav (SCR)	13	14
			Det lineære minstekapitalkravet (MCR_lineær)	6	6
			Minimum	3	3
			Maksimum	6	6
			Minstekapitalkravet (MCR)	6	6
			Solvensgrad	255 %	242 %

I Solvens II-balansen inngår eiendeler og forpliktelser til virkelig verdi. For eiendeler som har en annen verdi i regnskapet legges derfor mer-/mindreverdiene til. For KLPs forsikringsforpliktelser finnes det ikke observerbare markedsverdier. Disse beregnes derfor ved et beste estimat basert på aktuarielle forutsetninger. I tillegg kommer en risikomargin som skal reflektere en tredjeparts kapitalkostnader ved å overta disse forpliktelsene.

Kapitalgruppe 1 fremkommer av Solvens II-balansen, samt fondsobligasjonslånet. Kapitalgruppe 2 består av ansvarlige lån, risikoutjevningssfond og ikke-innbetalt supplerende kapital. Finanstilsynet har godkjent at KLPs vedtektsfestede etterinnkallingsrett kan regnes med som supplerende kapital med et beløp tilsvarende 2,5% av foretakets premiereserve. Kapital som kan medregnes i kapitalgruppe 2 er begrenset oppad til 50% av kapitalkravet.

Uten bruk av midlertidig fradrag i forsikringstekniske avsetninger er foretakets solvensgrad 255% som er godt over foretakets mål om minst 150%. Med det midlertidige fradraget er solvensgraden 319%.

	31.03.2018	31.12.2017
Solvensgrad	255 %	242 %

HOVEDKONTOR

Besøksadresse:

Dronning Eufemias gate 10, Oslo

Sentralbord: 55 54 85 00

Faks: 22 03 36 00

REGIONSKONTOR

Besøksadresse:

Zander Kaaes gate 7, Bergen

Kundesenter: 55 54 85 00

Faks: 55 54 85 90

ALL POST SENDES TIL

Kommunal Landspensjonskasse,

Pb. 400 Sentrum, 0103 Oslo

Elektroniske henvendelser:

klp.no/kontakt

www.klp.no

Organisasjonsnr.: 938 708 606